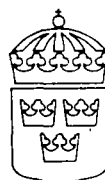

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1988/89:AU12 Arbetslivsfrågor

1988/89
AU12

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas avsnitt C. Arbetslivsfrågor i budgetpropositionens bilaga 12 (arbetsmarknadsdepartementet). Avsnittet, som gäller frågor om arbetsmiljö och åtgärder för arbetshandikappade, har i regeringen föredragits av statsrådet Thalén. I anslutning härtill behandlas yrkandena i 38 motioner från allmänna motionstiden i år.

Propositionsbilagans avsnitt B. Arbetsmarknad m.m. och därmed sammanhängande motioner behandlas i utskottets samtidigt avgivna betänkande 1988/89:AU11.

Arbetsmiljö

Utskottet har från den 1 september 1988 övertagit beredningsansvaret för frågor om arbetsmiljö. Dessa frågor har tidigare handlagts av socialutskottet. I det följande behandlas regeringens framställningar om *anslag* till arbetarskyddsverket och arbetsmiljöinstitutet och därtill anknytande motioner. Regeringens anslagsframställningar biträds av utskottet. I denna del finns reservationer om yrkesinspektionen (m resp. c), bidrag till facklig bevakning av EG:s integrationsarbete (m) och delegationen för hybrid-DNA-frågor (fp).

Dessutom behandlas i samma avsnitt motioner som gäller uppdraget för den i höstas tillkallade *arbetsmiljökommissionen*. Utskottet anser att motionerna inte bör leda till någon riksdagens åtgärd. När det gäller den allmänna inriktningen av uppdraget har moderata samlingspartiet, folkpartiet och vänsterpartiet kommunisterna var för sig reserverat sig. Samma partier samt centerpartiet har vidare avgett skilda reservationer i fråga om tilläggsdirektiv till kommissionen beträffande arbetsmiljöproblem för kvinnor.

Arbetshandikappade

Med anledning av förslagen i budgetpropositionen och därtill anslutande motioner tar utskottet upp frågor om anslagsgivningen till arbetsmarknadsinstitutet, arbetshjälpmedel, lönebidragen, offentlig skyddad verksamhet och till företagsgruppen Samhalls verksamhet.

Inledningsvis i avsnittet berörs frågor om den allmänna inriktningen av åtgärderna för sysselsättning för handikappade och tillämpningen av främ-

jandelagen med reservationer från folkpartiet, centerpartiet och vänsterpartiet kommunisterna.

1988/89:AU12

Regeringens förslag beträffande utökat anslag till anskaffning av datorutrustningar för handikappade som utskottet ställer sig bakom har föranlett reservationer av folkpartiet och vänsterpartiet kommunisterna var för sig. Betydelsen av denna typ av hjälpmedel understryks av moderaterna i en tredje reservation.

När det gäller lönebidragen uttalar sig utskottet för att den för närvarande i två län bedrivna försöksverksamheten med flexibla lönebidrag skall vidgas att gälla hela landet i fråga om handikappade ungdomar. Anslaget föreslås höjt med 30 milj. kr. med anledning härav. Socialdemokraterna har reserverat sig.

Vad slutligen beträffar den skyddade verksamheten inom Samhall tillstyrks regeringens förslag av utskottet med reservationer av moderata samlingspartiet, folkpartiet, centerpartiet och vänsterpartiet kommunisterna i fråga om verksamhetens inriktning och omfattning samt om driftbidraget och medelstillelningen. Ett regeringsförslag till ändrad sammansättning av centrala Samhalls styrelse tillstyrks av utskottet med reservation från centerpartiet.

Propositionen

I proposition 1988/89:100 bilaga 12 föreslås under punkt

C 1

1. att riksdagen godkänner föreslagen överföring från fonden för arbetsmiljöförbättringar till statsbudgetens inkomsttitel,
2. att riksdagen till Arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 296 022 000 kr.

C 2

1. att riksdagen godkänner föreslagen överföring från fonden för arbetsmiljöförbättringar till statsbudgetens inkomsttitel,
2. att riksdagen till Arbetsmiljöinstitutet för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 78 036 000 kr.,

C 3

1. att riksdagen godkänner ytterligare överföringar av medel från fonden för arbetsmiljöförbättringar,
2. att riksdagen till Arbetsmiljöinstitutet: Anskaffning av vetenskaplig apparatur för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag på 3 628 000 kr.,

C 4

att riksdagen till Yrkesinriktad rehabilitering för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag på 646 324 000 kr.,

C 5

att riksdagen till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 3 826 282 000 kr.

vari yrkas att riksdagen till Statsbidrag till skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag på 363 000 000 kr.

C 7

1. att riksdagen godtar vad som föreslagits om ändrad sammansättning av styrelsen för Samhall,

2. att riksdagen till driften för Samhallgruppens verksamhet under budgetåret 1989/90 anslår medel motsvarande 110,4 % av lönesumman för arbetstagarna i skyddat arbete (inkl. lönebikostnader) upp till högst 31 450 000 arbetstimmar – inkl. de särskilda uppdragen i Malmfälten m.m.,

3. att riksdagen medger att regeringen får besluta om ökat antal bidragsberättigade arbetstimmar under budgetåret 1989/90 för att möjliggöra överföring av timmar mellan budgetåren,

4. att riksdagen till Bidrag till Stiftelsen Samhall för budgetåret anvisar ett förslagsanslag på 3 604 000 000 kr.

Motionerna

1988/89:A204 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om åtgärder för att öka de handikappades möjligheter till sysselsättning,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om arbetsmiljön.

1988/89:A206 av Lennart Brunander och Marianne Andersson (båda c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om beräkning av lönebidrag till handikappade,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bidrag till arbetstekniska hjälpmedel och särskilda anordningar till handikappade egenföretagare.

1988/89:A207 av Margareta Persson m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en skärpt tillämpning av främjandelagen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lönebidragsplatser.

1988/89:A208 av Kenth Skårvik (fp) vari yrkas att riksdagen beslutar att verksamheten inom Samhall skall utökas med 1 000 arbetstillfällen utöver regeringens förslag under 1989/90.

1988/89:A216 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett flexibelt lönebidragssystem för arbetshandikappade i enlighet med vad i motionen anförts,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om datorhjälpmedlens betydelse för handikappade.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av att döva och hörselskadade har tillgång till texttelefon på arbetsplatsen.

Motiveringen till yrkandena återfinns i motion 1988/89:Sf266.

1988/89:A218 av Rune Backlund m.fl. (c,m,fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående lönebidrag till enskilda företag vid anställande av arbetshandikappad personal.

1988/89:A223 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att arbetsmiljökommissionen ges tilläggsdirektiv om att särskilt uppmärksamma kvinnors arbetsmiljöproblematik.

1988/89:A225 av Elver Jonsson m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svårt handikappades möjligheter att beredas sysselsättning inom Samhall,

3. att riksdagen beslutar utöka verksamheten inom Samhall med 1 000 platser utöver regeringens förslag.

4. att riksdagen för budgetåret 1989/90 anslår 3 688 000 000 kr. på anslaget C 7,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de inbyggda verkstäderna,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om omfördelning av resurser från socialförsäkringssektorn till arbetsmarknadsåtgärder.

1988/89:A228 av Jan Andersson och Bengt Silfverstrand (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att komma till rätta med den ökande sjukdoms- och arbetsskadefrekvensen.

1988/89:A235 av Barbro Sandberg och Sigge Godin (båda fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att Samhall får i uppdrag att ändra sina regler så att färre arbetshandikappade än fem kan anställas i s.k. inbyggda verkstäder.

1988/89:A236 av Nils-Olof Gustafsson och Rune Jonsson (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om fördelningen av de totala medlen till lönebidragen.

1988/89:A237 av Ingvar Björk och Börje Nilsson (båda s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheten att kombinera lönebidrag med bidrag till arbetsbiträde,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att bidrag för arbetsbiträde och lönebidrag tillsammans bör få utgå med högre belopp än den totala lönesumman.

1988/89:A238 av Jan Andersson och Bengt Silfverstrand (båda s) vari yrkas att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om

1988/89:A241 av Göthe Knutson (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om överförande av den resurs som nuvarande lönebidrag omfattar, dvs. ca 35 milj. kr., från arbetsmarknadshuvudtiteln till kulturhuvudtiteln i form av kraftigt ökade grundbelopp till läns museerna.

1988/89:A242 av Kjell-Arne Welin m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om arbetsmiljökommissionens arbete,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om ekonomiska styrmedel på arbetsmiljöområdet.

1988/89:A245 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförs om handikappades tillgång till arbetsmarknaden,
2. att riksdagen beslutar slopa taket för lönebidragsanställningar i ideella organisationer.

Motiveringen till yrkandena återfinns i motion 1988/89:So252.

1988/89:A246 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen avvisar den av regeringen föreslagna neddragningen av 100 lönebidragsplatser hos arbetsgivare som får full kostnadstäckning vid anställning med lönebidrag,
2. att riksdagen beslutar att ytterligare 145 personer skall beredas anställning hos arbetsgivare som får full kostnadstäckning för anställning med lönebidrag,
3. att riksdagen beslutar att till arbetsmarknadsdepartementets anslag C 5 Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning för budgetåret 1989/90 anvisa 3 885 382 000 kr varav 28,5 milj. kr. skall användas för ytterligare insatser vad gäller datorbaserade hjälpmedel för handikappade och 30,6 milj. kr. skall användas för 245 lönebidragsanställningar med full kostnadstäckning,
4. att riksdagen hos regeringen begär förslag angående möjlighet att erhålla lön vid arbete på dagcenter.

Motiveringen till yrkandena återfinns i motion 1988/89:So255.

1988/89:A248 av Sonja Rembo m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs angående yrkesinspektionens roll,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om statistikproduktionen.

1988/89:A250 av Grethe Lundblad m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om att arbetsmiljön inom lantbruket bör analyseras ingående av arbetsmiljöutredningen,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om att Arbetsmiljöfonden i samarbete med lantbruksuniversitetet bör bedöma den nya lantbrukstekniken ur arbetsskadesynpunkt.

1988/89:A251 av Kjell-Arne Welin (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om platser med lönebidrag hos ideella organisationer.

1988/89:AU12

1988/89:A252 av Yvonne Sandberg-Fries m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förslag till delning av det nuvarande yrkesinspektionsdistriktet för Blekinge och Kronobergs län, så att Blekinge i framtiden kommer att utgöra ett eget distrikt.

1988/89:A254 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen med ändring i prop. 1988/89:100 under bil. 12 Arbetsmarknadsdepartementet, C 4. Yrkesinriktad rehabilitering beslutar anvisa ett med 10 000 000 kr. förhöjt belopp till 656 324 000 kr.,

2. att riksdagen med ändring i prop. 1988/89:100 under bil. 12 Arbetsmarknadsdepartementet, C 5. Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning beslutar anvisa ett med 110 636 000 kr. förhöjt belopp till 3 936 918 000 kr.,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att arbetsmarknadsstyrelsens program för att under en fyraårsperiod ta fram 2 000 datorbaserade arbetsplatsutrustningar för funktionshindrade bör fullföljas.

5. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av främjandelagen och dess tillämpningsföreskrifter så att ett effektivt instrument skapas för öppna arbetsmarknaden för människor med funktionshinder.

1988/89:A256 av Johnny Ahlqvist m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en översyn av samhällets möjligheter att ge arbete åt funktionshindrade.

1988/89:A267 av Börje Hörnlund m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen avslår förslaget om ändrad styrelserepresentation i Samhalls styrelse samt hos regeringen begär nytt förslag i enlighet med vad som anförts i motionen.

1988/89:A270 av Göran Ericsson (m) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär utredning och förslag syftande till ett nytt flexibelt och individanknutet lönebidragssystem i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts och nödvändigheten av en bredare försöksverksamhet med inbyggda avdelningar av Samhällsföretag i större koncerner.

1988/89:A271 av Inger Hestvik m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om landstingens representation i Samhalls centrala och regionala styrelser,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att direktiven kring avkastningskrav kopplade till de sociala målen ses över.

1988/89:A272 av Barbro Sandberg och Kenth Skårvik (båda fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att insatser för handikappades möjligheter till arbete skall stimuleras.

1988/89:A273 av Hans Rosengren (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om det särskilda lönebidraget.

1988/89:A275 av Karin Söder m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen ger regeringen i uppdrag att fullfölja en översyn av styrelsesammansättningen i Samhalls företag så att ökad näringslivserfarenhet kommer de 24 länsföretagen till del.

1988/89:A280 av Tom Heyman (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om finansiering av bidrag till de fackliga organisationerna för bevakning av EG:s integrationsarbete.

1988/89:A281 av Börje Hörnlund m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär en samhällsekonomisk studie kring effekterna av en arbetsgaranti för arbetshandikappade i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen beslutar att verksamheten inom Samhall skall utökas med 800 arbetstillfällen under verksamhetsåret 1989/90 och för detta ändamål anslår 68 miljoner kr.,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förändrade regler för introduktionsbidrag,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om större flexibilitet i lönebidragssystemet för arbetshandikappade,

7. att riksdagen anvisar 100 000 000 kr. för lönebidragsanställningar inom näringsliv, organisationer och den kommunala sektorn i enlighet med vad som anförts i motionen.

1988/89:A285 av Sonja Rembo m.fl. (m) vari yrkas

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående verksamheten vid Samhall,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående statsbidrag till skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare,

22. att riksdagen till C 6. Statsbidrag till skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag av 242 000 000 kronor,

23. att riksdagen till C 5. Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag av 3 856 282 000 kronor,

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående statsbidrag till Stiftelsen Samhall,

25. att riksdagen till C 7. Statsbidrag till Stiftelsen Samhall för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag av 3 574 000 000 kronor.

1988/89:A289 av Kersti Johansson och Stina Gustavsson (båda c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att medel anslås ur arbetsmiljöfonden till "Säkerhetsdag i skogsbruket".

1988/89:A456 av Gullan Lindblad och Göthe Knutson (båda m) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ett flexibelt

lönebidrag kopplat till den enskilda individen och inte till arbetsplatsen bör införas för att i ökad utsträckning erbjuda arbetshandikappade arbete i det reguljära arbetslivet.

1988/89:AU12

1988/89:A458 av Kjell-Arne Welin m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs att inom ramen för oförändrat anslag öka medlen till lönebidrag i ideella organisationer i Skånelänen med 25 %,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om 300 platser till Samhall i Skåne inom ramen för de platser som ställs till förfogande.

1988/89:So481 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen anslår ytterligare 1 milj. kr. till Hybrid-DNA-delegationen för budgetåret 1989/90.

1988/89:A804 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om kvinnors arbetsmiljö.

1988/89:A809 av Kersti Johansson m.fl. (c) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om arbetsmiljön och arbetsorganisationen inom kvinnodominerande yrkesområden,

10. att riksdagen för 1989/90 anvisar 2 000 000 kr. för insatser för att åtgärda arbetsmiljöproblem och arbetsskador som främst drabbar kvinnor i enlighet med vad som anförs i motionen.

Utskottet

Inledning

Arbetsmiljöfrågorna har den 1 september 1988 överförts till utskottets beredningsområde. Tidigare handlades dessa frågor av socialutskottet. I det följande kommer att behandlas regeringens anslagsframställningar för arbetarskyddsverket och därtill anknyttande motioner. Dessutom tar utskottet i detta sammanhang upp yrkanden som berör verksamheten i den i höstas tillsatta arbetsmiljökommissionen. Övriga under allmänna motionstiden väckta motioner om arbetsmiljö avser utskottet att behandla under nästa riksmöte tillsammans med två av regeringen aviserade propositioner på detta område.

Därefter behandlar utskottet i ett följande avsnitt under rubriken Arbetshandikappade regeringens anslagsframställningar på det området och därtill anslutande motioner. Motsvarande avsnitt har tidigare år som regel ingått i utskottets arbetsmarknadsbetänkande (AU 11 eller, före budgetåret 1984/85, AU 21).

Arbetsmiljökommissionen

Regeringen tillsatte den 24 november 1988 en arbetsmiljökommission. Målet för kommissionens arbete skall enligt budgetpropositionen vara att minska

den arbetsrelaterade frånvaron och utslagningen från arbetet men även att förebygga uppkomsten av nya hälsorisker i arbetsmiljön. Kommissionen skall enligt en sammanfattning som görs i propositionen (s. 27)

- överväga om ekonomiska styrmedel bör skapas för att få bättre arbetsmiljöer
- se hur skador och tillbud följs upp på arbetsplatserna
- pröva hur man snabbt kan få tillgänglig och aktuell information om arbetsskadeutvecklingen
- belysa det lokala arbetsmiljöarbetet
- överväga särskilda åtgärder för att öka kunskap och kompetens i arbetsplatsernas anpassnings- och rehabiliteringsverksamhet
- överväga behovet av ändringar eller förtydliganden i arbetsmiljölagstiftningen.

Direktiven för kommissionen återges i fullständigt skick i bilaga till detta betänkande.

Kommissionens arbete skall vara avslutat den 30 juni 1990.

Samtidigt med kommissionen tillsatte regeringen ett råd för arbetsmiljöfrågor med arbetsmarknadsministern som ordförande och med företrädare för samtliga riksdagspartier, arbetsmarknadens parter m.fl. Rådets uppdrag är inte tidsbegränsat.

Inriktningen av kommissionens uppdrag diskuteras av folkpartiet i två motioner, dels partimotionen 1988/89:A204, dels kommittémotionen 1988/89:A242 av Kjell-Arne Welin m.fl. (fp). I motionerna sägs att folkpartiet självklart inte har någonting emot tillsättandet av kommissionen men att det får förutsättas att kommissionen inte bara skall studera de 400 000 farligaste arbetsplatserna. Av ännu större vikt är en bred ansats där förhållanden och utvecklingstrender inom området som helhet studeras liksom vilka problem som kan uppstå inom arbetsmiljön på längre sikt.

Motionärerna understryker vidare att tillkomsten av kommissionen inte får medföra att dubbelarbete utförs med hänsyn till det omfattande forsknings- och utredningsarbete som pågår inom arbetarskyddsstyrelsen. Det erinras om att det är inom den offentliga sektorn som olycksfallen ökar och förhållandena där bör alltså uppmärksammas i den fortsatta debatten. Med hänvisning till kommissionens uppdrag att överväga ekonomiska styrmedel för att främja en bättre arbetsmiljö erinrar motionärerna slutligen om att de har förordat införande av miljöavgifter som också skall kunna rikta sig mot risker i arbetsmiljön.

Utskottet anser att det i och för sig är riktigt att det är en väsentlig del av kommissionens uppdrag att kartlägga förhållanden i arbetsmiljön som ger upphov till arbetsskador och att kartläggningen därvid skall inriktas på att identifiera de mest utsatta arbetena. Det bör emellertid understrykas att detta kartläggningsarbete inte är något självändamål utan skall tjäna som underlag för kommissionens huvuduppdrag. Detta är att lägga fram förslag till åtgärder som ändrar på de arbetsmiljöer som orsakar skador och ohälsa. I motionerna befarar man risker för dubbelarbete, men som arbetsmarknadsministern har framhållit i en interpellationsdebatt den 25 november förra året skall kommissionen naturligtvis inte ta över det arbete som i dag utförs inom myndigheter och institutioner. Det tidsbegränsade uppdraget är dessutom i

sig ett skäl för kommissionen att samordna sitt arbete med verksamhet som bedrivs på annat håll.

När det gäller faktorer som orsakar skador sägs uttryckligen i direktiven att kommissionen även skall uppmärksamma förhållanden av sammansatt natur, exempelvis en kombination av fysisk arbetsmiljö, arbetets organisation och psykiskt påfrestande inslag i arbetet eller otillräckligt inflytande över den egna arbetssituationen. Detta är en del av de problem som brukar relateras till den offentliga sektorn. Med tanke på denna sektors storlek och betydelse på den svenska arbetsmarknaden är det svårt att tänka sig att kommissionen kan undgå att komma in på den skiftande arbetsmiljöproblematik som råder där.

Liksom motionärerna anser utskottet att det är väsentligt att kommissionens arbete bedrivs utifrån en bred ansats. Utskottet kan dock inte finna annat än att kommissionens direktiv har en sådan inriktning. Med hänsyn härtill och till att några mer väsentliga skillnader i sak om behovet av kommissionen eller om uppläggningsen av dess arbete inte synes föreligga anser utskottet att de båda folkpartimotionerna i nu behandlade delar inte påkallar någon riksdagens åtgärd.

Jan Andersson och Bengt Silfverstrand (båda s) föreslår i motion 1988/89:A228 *åtgärder mot den ökande sjukdoms- och skadefrekvensen*. Som modell hänvisas till ett kartläggnings- och åtgärdsprojekt som i Fabriksarbetareförbundets regi har genomförts i Helsingborg. Fortsatta projekt av liknande slag förutsätter dock, påpekar motionärerna, en satsning av ekonomiska resurser.

Såvitt utskottet kan finna är arbetsmiljökommissionen ett motsvarande projekt fastän i nationell skala. De erfarenheter som vunnits av Helsingborgsprojektet bör vara av värde för kommissionen, och utskottet förutsätter att kommissionen får del av dem. Någon riksdagens åtgärd med anledning av motionen är dock inte erforderlig, varför motionen avstyrks.

Vänsterpartiet kommunisterna förordar i partimotionen 1988/89:A223 att arbetsmiljökommissionen får tilläggsdirektiv om att särskilt uppmärksamma *kvinnors arbetsmiljöproblematik*. Motionärerna åberopar belastningsskadorna inom industrin på grund av alltför stor andel ensidiga arbeten, många och tunga lyft i vårdarbetet inom den gemensamma sektorn, bildskärmsarbetet på kontor med ensidiga arbetsställningar och upprepade rörelser. Kvinnor utsätts dessutom för dåliga arbetsmiljöer även i andra branscher, fortsätter motionärerna och nämner lokalvård, restaurang och handel. Kommissionen har i uppdrag att kartlägga de sämsta jobben. Med traditionella värderingar av tungt och lätt arbete är det stor risk att kvinnornas arbetsmiljöproblematik ställs åt sidan. Därför anser motionärerna att tilläggsdirektiv härom bör utfärdas för kommissionen.

Kvinnors arbetsmiljöproblematik aktualiseras vidare i folkpartiets och centerpartiets jämställdhetsmotioner, 1988/89:A804 (fp) resp. 1988/89:A809 (c). Liksom i vpk-motionen påtalas i dessa motioner de risker kvinnor löper för belastningsskador på grund av ensidiga arbetsmoment eller tunga lyft, de psykosociala arbetsmiljöproblemen och de nya arbetsproblem som skapas av den tekniska utvecklingen, exempelvis bildskärmsarbetet.

Med den inriktning som arbetsmiljökommissionens arbete har fått förutsät-

tas att konkreta arbetsmiljöproblem av det slag som nämns i motionerna kommer att uppmärksammas. Direktiven är dock inte skrivna med tanke på de för kvinnor resp. män speciella miljöproblemen, utan avsikten är att de förslag och rekommendationer kommissionen avger skall ha generell giltighet.

Att kvinnor är utsatta för speciella arbetsmiljöproblem är allmänt erkänt, och saken diskuterades närmare i förra årets jämställdhetsproposition (1987/88:105 s. 24–27, AU 17). Såsom anmäldes i propositionen har arbetarskyddsstyrelsen fått i uppdrag att utarbeta ett handlingsprogram för arbetsmiljön inom några kvinnodominerade branscher – elektroindustrin, förskolor, kontorsarbete och sjukvård. Uppdraget skall redovisas till regeringen före utgången av år 1989. För handlingsprogrammet får disponeras 60 milj. kr. ur arbetsmiljöfonden. Med hänvisning till detta uppdrag och till att – som nyss sagts – det är önskvärt att dubbelarbete undviks avstyrker utskottet vpk-motionens yrkande om ett riksdagsinitiativ som syftar till tilläggsdirektiv till arbetsmiljökommissionen. Med hänsyn till förra årets behandling och arbetarskyddsstyrelsens uppdrag anser utskottet att det inte heller är påkallat med tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionerna A804 (fp) och A809 (c) i de nu redovisade delarna.

Grethe Lundblad m. fl. (s) yrkar i motion 1988/89:A250 att arbetsmiljökommissionen skall få i uppdrag att ingående analysera *arbetsmiljön inom lantbruket*. Motionärerna anser vidare att det kan finnas anledning för arbetsmiljöfonden att i samarbete med lantbruksforskningen undersöka nya produktionsmetoder och arbetsredskap ur arbetsmiljösynpunkt. Motionärerna begär ett tillkännagivande härom. De anför att jordbruket är en av de näringsgrenar som är mest drabbad av olycksfall, och de belyser detta närmare i motionen.

Direktiven lägger inte hinder i vägen för arbetsmiljökommissionen att ta sig an arbetsmiljöproblem inom lantbruket. Med den problembild som har tecknats i motionen utgår utskottet från att arbetsmiljöfrågorna inom lantbruket i någon form kommer att aktualiseras i kommissionens arbete. Det kan dock inte vara befogat att göra jordbrukare och lantarbetare till den enda yrkesgrupp som uttryckligen omfattas av kommissionens uppdrag. På grund härav avstyrks motionen i motsvarande del.

Inom arbetsmiljöinstitutet bedrivs flera projekt om lantbrukets arbetsmiljöfrågor i samverkan med lantbruksuniversitetet och Lantbrukshälsan. I viss omfattning sker detta med ekonomiskt stöd från arbetsmiljöfonden. Redan med hänsyn härtill anser utskottet att det inte är motiverat för riksdagen att initiera ett forskningsuppdrag inom fonden beträffande den nya lantbrukstekniken ur arbetsskadesynpunkt. Mot ett sådant initiativ talar också att det ankommer på fondens styrelse att självständigt besluta om användningen av fondmedel för forsknings- och utvecklingsinsatser. Utskottet avstyrker sålunda motionen även i denna del.

Arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen

1987/88	Utgift	352 220 000 (1)
1988/89	Anslag	277 120 000
1989/90	Förslag	296 022 000

(1) Avser såväl arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen som arbetsmiljöinstitutet.

Av anslaget för innevarande budgetår har 1 917 000 kr. inte ställts till arbetarskyddsstyrelsens disposition till följd av tillämpandet av en utgiftsram.

Regeringen föreslår under punkten C 1 (s. 121–125) att riksdagen skall

1. godkänna föreslagen överföring från fonden för arbetsmiljöförbättringar till statsbudgetens inkomstitel,
2. till Arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag av 296 022 000 kr.

	1988/89	Beräknad ändring 1989/90
		Föredraganden
Summa kostnader	295 738 000	+ 24 092 000
Avgår:		
Inkomster av avgiftsbelagd verksamhet	20 535 000	+ 5 190 000
Nettoutgift = anslag	277 120 000	+ 18 902 000

Sonja Rembo m.fl. (m) föreslår i kommittémotion 1988/89:A248 ett tillkännagivande med anledning av vad som anförts i motionen om *yrkesinspektionens roll*. Motionärerna pekar på de förändringar och moderniseringar av tillsynsverksamheten som har blivit en följd av att yrkesinspektionen har övertagit den tidigare kommunala tillsynen över mindre arbetsställen. Nya metoder utarbetas i syfte att inrikta tillsynen på arbetsgivarens eget arbetsmiljöarbete, varvid företagets organisation, planering och rutiner granskas närmare. Motionärerna framhåller i anslutning härtill att en gränsdragning mellan myndighets- och egenkontroll måste göras.

I motionen föreslås härutöver ett tillkännagivande om statistikproduktionen inom arbetarskyddsverket. Motionärerna anser att styrelsens informationssystem för arbetsskador (ISA) är ett trögt och trubbigt system med dålig precision på grund av den eftersläpande statistiken. Denna är i dag fem år gammal. ISA-systemets aktualitet skulle kunna förbättras, menar motionärerna, genom att man släpper på kravet på samtidig redovisning av antalet arbetstimmar.

Vad först gäller yrkesinspektionens roll har denna också behandlats av arbetsmarknadsministern i ett inledande avsnitt av förevarande anslagspunkt i propositionen. Hon erinrar därvid om att inspektionen under en följd av år har undantagits från besparingskravet inom statsverksamheten. I stället har inspektionen tillförts nya resurser när den kommunala tillsynen överfördes till arbetarskyddsverket. Arbetsmarknadsministern påpekar att yrkesinspektionens huvudsakliga tillsynsmedel är inspektionsbesök. Dessa bör planeras och genomföras så omsorgsfullt som möjligt och koncentreras till arbetsställen som har många arbetsskador eller på annat sätt bedöms ha dåliga arbetsförhållanden.

Arbetsmarknadsministern efterlyser en mer målmedveten styrning av inspektionsresurserna och anser att det utvecklingsarbete som pågår inom

verket bör leda till en omprioritering av insatserna för att öka besöksverksamheten och bättre styra den till de mest utsatta arbetsplatserna. Hon anmäler att hon kommer att föreslå regeringen att ett belopp av 16 milj. kr. från fonden för arbetsmiljöförbättringar skall ställas till arbetarskyddsstyrelsens förfogande för en särskild utvecklingsinsats under en fyraårsperiod för att modernisera tillsynsverksamheten.

Med hänvisning till arbetsmarknadsministrernas ovan i sammanfattning redovisade uttalanden anser utskottet att det inte finns anledning för riksdagen att härutöver göra ett tillkännagivande om yrkesinspektionens roll på grund av vad som anförts i motion A248, utan motionen avstyrks i den delen.

Vad sedan beträffar yrkandet i samma motion om statistikproduktionen kan erinras om att arbetarskyddsstyrelsen i sin anslagsframställning begärt och i budgetpropositionen föreslås få 4,3 milj. kr. för att fortsätta avarbetningen av äldre material i ISA och för bearbetning av det ökade antalet anmälningar. Det kan vidare nämnas att arbetsmiljökommissionen har i uppdrag att pröva hur behovet av snabbt tillgänglig och aktuell information om arbetsskadornas utveckling skall kunna tillgodoses. Med hänsyn till det anförda avstyrker utskottet motionen även i denna del.

Kersti Johansson och Stina Gustavsson (båda c) yrkar i motion 1988/89:A289 att medel ur arbetsmiljöfonden skall ställas till förfogande för att bekosta *säkerhetsdagar i skogsbruket*. Motionärerna anför att arbetsmiljöfonden har beviljat medel för verksamheten under år 1987. Därefter har några ytterligare medel för projektet inte beviljats.

Liknande yrkanden har under 1986/87 och 1987/88 års riksmöten prövats av socialutskottet. Detta har ansett att då föreliggande yrkanden inte påkallade någon riksdagens åtgärd med hänsyn till att det är arbetsmiljöfondens styrelse som har att besluta om medelsanvändningen för forskning och utbildning. Det är således styrelsens sak att göra *erforderliga* prioriteringar. Socialutskottet har till detta fogat att det får förutsättas att yrkesinspektionen ägnar arbetarskyddet i det självverksamma skogsbruket särskild uppmärksamhet om det är påkallat med hänsyn till olycksfallsfrekvensen.

Arbetsmarknadsutskottet gör samma bedömning som socialutskottet och avstyrker motion A289 i förevarande del.

Kersti Johansson m.fl. (c) begär i motion 1988/89:A809 ett anslag med 2 milj. kr. för att motverka arbetsmiljöproblem och arbetsskador som främst drabbar kvinnor.

Utskottet hänvisar till det förut nämnda uppdraget åt arbetarskyddsstyrelsen att utforma ett handlingsprogram för vissa kvinnodominerade branscher och till att ett belopp av 60 milj. kr. har ställts till förfogande för detta arbete. Någon ytterligare medelsanvisning för det i motionen angivna ändamålet synes inte vara motiverad, och utskottet avstyrker därför det aktuella motionsyrkandet.

Arbetsmarknadsministern anmäler i ett inledande avsnitt av propositionen (s. 31) att hon avser att föreslå regeringen att bevilja de fackliga huvudorganisationerna ett bidrag med sammanlagt 3,8 milj. kr. till *facklig bevakning av integrationsarbetet inom EG* att utbetalas från fonden för arbetsmiljöförbättringar. När det gäller fortsatt stöd till de fackliga organisationernas medver-

kan i det europeiska integrationsarbetet anser arbetsmarknadsministern att kostnaderna härför bör betalas ur arbetsmiljöfonden.

Tom Heyman (m) ställer sig i motion 1988/89:A280 tveksam till att den planerade fortsatta bidragsgivningen skall finansieras från arbetsmiljöfonden. Han anser att det är viktigt att de fackliga organisationerna aktivt deltar i det europeiska integrationsarbetet och att organisationerna får bidrag till det. Den framtida finansieringen bör dock ske i sådan form att riksdagen får möjlighet att följa kostnadsutvecklingen.

Motionens syfte uppnås om bidragsgivningen finansieras över statsbudgeten. Utskottet har dock inte övertygats om att en sådan finansieringsform är att föredra utan avstyrker motionen.

Yvonne Sandberg-Fries m.fl. (s) föreslår i motion 1988/89:A252 att *Blekinge län bildar ett yrkesinspektionsdistrikt.*

Yrkesinspektionen är indelad i 19 distrikt. I regel utgör varje län ett distrikt, men i vissa fall bildar två län ett distrikt. Så är bl.a. fallet med Kronobergs och Blekinge län som bildar ett distrikt med distriktskontoret förlagt till Växjö.

Ett motsvarande yrkande behandlades förra året av socialutskottet (SoU 1987/88:9 s. 9). Socialutskottet anförde sammanfattningsvis att distrikten bör ha en viss storlek för att kunna skaffa och vidmakthålla erforderligt expertkunnande. Skall en stor del av expertkompetensen hämtas utanför distriktet påverkas effektiviteten i inspektionsverksamheten negativt. Socialutskottet hänvisade vidare till möjligheten att inrätta lokalkontor.

Arbetsmarknadsutskottet har inte anledning att frångå socialutskottets bedömningar utan avstyrker med hänvisning till dem motion A252.

Regeringens anslagsberäkningar och den föreslagna medelsöverföringen från fonden för arbetsmiljöförbättringar har i övrigt inte mött några invändningar i de föreliggande motionerna. Utskottet lämnar vad som anförts och förordats i propositionen om de aktuella anslagsfrågorna utan erinran.

Arbetsmiljöinstitutet

1987/88	Utgift	352 220 000 (1)
1988/89	Anslag	67 143 000
1989/90	Förslag	78 036 000

(1) Avser såväl arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen som arbetsmiljöinstitutet.

Av anslaget för budgetåret 1988/89 har 300 000 kr. inte ställts till institutets förfogande till följd av tillämpandet av en utgiftsram.

Arbetsmiljöinstitutet bildades den 1 juli 1987 genom en sammanslagning av forskningsavdelningen, större delen av utbildningsenheten samt biblioteket och dokumentationssektionen vid arbetarskyddsstyrelsen.

Regeringen föreslår under punkten C 2 (s. 125–128) att riksdagen skall

1. godkänna föreslagen överföring från fonden för arbetsmiljöförbättringar till statsbudgetens inkomstittel,
2. till Arbetsmiljöinstitutet för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag av 78 036 000 kr.

	1988/89	Beräknad ändring 1989/90	
		Föredraganden	
Summa kostnader	118 258 000	12 353 000	
Avgår:			
Inkomster av avgifts- belagd verksamhet	3 515 000	+ 1 460 000	
Inkomster från arbets- miljöfonden	47 900 000	±	0(1)
Nettoutgift = anslag	67 143 000	+ 10 893 000	

(1) Beloppet kommer att justeras med hänsyn till utfallet av arbetarskyddsavgiften.

I institutets anslag ingår ett belopp, för innevarande budgetår fastställt till 633 000 kr., avsett för delegationen för hybrid-DNA-frågor. Folkpartiet föreslår i partimotionen 1988/89:So481 att ytterligare 1 milj. kr. ställs till delegationens förfogande.

Bakgrunden till yrkandet är att folkpartiet i motion 1988/89:Jo611 har föreslagit en parlamentarisk utredning med uppgift att studera olika frågor om bioteknik. Folkpartiet har förutsatt att utredningsarbetet skall komma i gång skyndsamt. Medan arbetet pågår bör dock utvecklingen inom biotekniken följas av ett lämpligt organ, och motionärerna tänker sig här delegationen för hybrid-DNA-frågor som bör få ökade resurser.

Även centerpartiet och vänsterpartiet kommunisterna har väckt motioner om biotekniken. Enligt vad utskottet har inhämtat avser jordbruksutskottet att skjuta upp behandlingen av motionerna till nästa riksmöte. Något ställningstagande i huvudfrågan beträffande utredningsarbetet kan alltså inte väntas inom närmast överblickbar tid. Utskottet anser att detta ställningstagande inte bör föregripas genom en medelsanvisning i enlighet med det föreliggande motionsyrkandet, som för den skull avstyrks.

Vad regeringen anfört och föreslagit under denna punkt godtas av utskottet.

Arbetsmiljöinstitutet: Anskaffning av vetenskaplig apparatur

1987/88	Utgift	2 954 700	Reservation	1 729 580
1988/89	Anslag	3 455 000		
1989/90	Förslag	3 628 000		

Regeringen föreslår under punkten C 3 (s. 128-129) att riksdagen skall

1. godkänna ytterligare överföringar av medel från fonden för arbetsmiljöförbättringar,

2. till Arbetsmiljöinstitutet: Anskaffning av vetenskaplig apparatur för budgetåret 1989/90 anvisa ett reservationsanslag på 3 628 000 kr.

Regeringens förslag tillstyrks av utskottet.

Statistiska uppgifter

I propositionen sägs med hänvisning till uppgifter från AMS att ca 17 800 sökande med arbetshandikapp fick en anställning på den öppna arbetsmarknaden under budgetåret 1987/88. Utvecklingen under år 1988 har inneburit att antalet arbetshandikappade som placerats i arbete på den öppna arbetsmarknaden har ökat. Det är fler arbetshandikappade i arbetsmarknadsutbildning.

Medan antalet sökande hos arbetsförmedlingarna totalt sett tenderar att minska de två senaste åren är tendensen den motsatta när det gäller de arbetshandikappade. Detta framgår av följande tabell, vars siffror är ett månatligt genomsnittstal för sista kvartalet resp. år.

Antal sökande vid arbetsförmedlingen

År	Antal sökande totalt	Varav arbetshandikappade	Procent arbetshandikappade
1980	217 500	27 800	13
1981	278 500	30 300	11
1982	317 800	30 700	10
1983	335 200	30 100	9
1984	319 700	31 000	10
1985	313 400	31 000	10
1986	321 800	32 800	10
1987	315 400	35 900	11
1988	281 100	35 500	12,6

Den följande tabellen redovisar antalet arbetshandikappade sysselsatta i olika former av arbetsmarknadspolitiska stödåtgärder. Även dessa uppgifter utgör medeltal per månad för sista kvartalet resp. år.

Arbetshandikappade i olika stödformer

Stödform	1985	1986	1987	1988
Löne- o. introduktionsbidrag	39 300	42 100	43 100	44 500
Samhall	27 000	28 000	28 300	29 100
Arbetsmarknadsinstitut	3 600	3 600	3 500	3 900
Beredskapsarbete	4 200	3 300	3 400	3 000
Offentligt skyddat arbete		4 900	5 700	5 500
Arbetsmarknadsutbildning	9 200	10 300	12 300	13 200
Ungdomslag	1 100	1 200	1 100	1 000
Summa	84 000	84 400	97 400	100 200

Tabellen visar en fortsatt uppgång av antalet personer som får anställning genom lönebidragen eller hos Samhall. Såsom sägs i propositionen får fler arbetshandikappade utbildning. Antalet handikappade ungdomar i ungdomslag är konstant trots att totalantalet ungdomar som sysselsätts i denna stödform har gått ned mycket starkt och år 1988 endast var en tredjedel av 1985 års nivå.

Folkpartiet yrkar i partimotionen 1988/89:A204 att riksdagen skall göra ett tillkännagivande till regeringen om *åtgärder för ökad sysselsättning åt handikappade*. I motionen sägs bl.a. att det är viktigt av både allmänna skäl och mot bakgrund av arbetskraftsbristen att intensifiera ansträngningarna att ge de handikappade tillträde till arbetsmarknaden. Från den utgångspunkten beklagar motionärerna att handikapputredningen fått s.k. 0-direktiv. Vidare förordas att Samhall tillförs ytterligare platser. Resurserna för att bereda handikappade arbete är starkt begränsade, fortsätter motionärerna, men detta gäller inte om resurserna för förtidspensionering. Möjligheterna till resursöverföring behandlas i en annan motion. Slutligen efterlyses en effektivare rehabilitering, framför allt beträffande samordningen av olika åtgärder. Även detta utvecklas i en annan motion.

Yrkande om tillkännagivande till regeringen beträffande omfördelning av resurser från socialförsäkringssektorn för arbetsmarknadsåtgärder framställs i motion 1988/89:A225 av Elver Jonsson m.fl. (fp). En sådan överföring avses finansiera fler lönebidragsplatser hos allmännyttiga organisationer. Härutöver föreslås i folkpartimotionen 1988/89:A246 att riksdagen skall begära förslag av regeringen om möjlighet för utvecklingsstörda att uppbära lön i stället för pension vid arbete på dagcenter.

Såsom motionärerna säger är det självfallet önskvärt att använda det gynnsamma arbetsmarknadsläget för att förbättra de arbetshandikappades möjligheter att få tillträde till arbetsmarknaden. Samma sak understryks också av arbetsmarknadsministern i propositionen (s. 32). Med hänvisning till det goda placeringsresultatet under förra budgetåret när det gäller handikappade framhåller hon att det är angeläget att arbetsförmedlingen fortsätter detta ambitiösa och effektiva arbete så att arbetshandikappade sökande kan få varaktiga placeringar på arbetsmarknaden.

Några skiljaktigheter i fråga om själva målsättningen synes alltså inte föreligga. När det gäller de uppslag som förs fram i de aktuella folkpartimotionerna för att målsättningen skall uppfyllas vill utskottet hänvisa till att flertalet av dem kommer att prövas i andra sammanhang. Frågan om ökat antal platser i Samhallgruppens företag kommer sålunda att behandlas av utskottet i senare avsnitt i detta betänkande med anledning av yrkanden från bl.a. folkpartiet. De s.k. 0-direktiven till handikapputredningen prövas av socialutskottet med anledning av ett särskilt yrkande härom i folkpartimotionen 1988/89:So255. Effektivare rehabilitering för personer som står inför förtidspensionering är huvudfrågan i rehabiliteringsberedningens nyligen avgivna betänkande (SOU 1988:41) som för närvarande är under remissbehandling.

Vad beträffar förslaget i motion A225 om överföring av resurser från socialförsäkringssektorn för arbetsmarknadsåtgärder kan påpekas att rehabiliteringsberedningen i ett visst avseende är inne på liknande tankegångar. Beredningen har nämligen förordat att särskilda platser vid arbetsmarknadsinstitutet reserveras för försäkringskassorna och betalas av dem, dvs. av försäkringsmedel. Vidare har arbetsmiljökommissionen nyligen uppdragit åt den s.k. generaldirektörsgruppen (cheferna för arbetsmarknads-, arbetar-

skydds- och riksförsäkringsverken) att studera om medel för förtidspensioner och sjukförsäkring kan användas till rehabilitering och utbildning så att sjuka och skadade kan återgå i arbete.

Yrkandet om lön i stället för pension vid arbete på dagcenter tar enligt motionärernas motivering sikte på en ändring i lagen om allmän försäkring som möjliggör koordinering av pension och lön i rehabiliteringssyfte. Såväl lagen om allmän försäkring som dagcenterverksamheten faller utanför utskottets vanliga beredningsområde. Utskottet begränsar sig därför till att konstatera att motsvarande problem med samordning av lön och pension har aktualiserats av rehabiliteringsberedningen när det gäller anställda i Samhallgruppens företag. Mot den angivna bakgrunden är utskottet inte berett att föreslå något riksdagens initiativ i frågan. Utskottets sammanfattande bedömning av de behandlade folkpartiyrkandena är att desamma inte påkallar någon riksdagens åtgärd.

Centerpartiet föreslår i partimotionen 1988/89:A245 *åtgärder för att underlätta handikappades tillgång till arbetsmarknaden*. Motionärerna uttalar att arbetsmarknaden måste bli öppen i ordets egentliga mening för de handikappade, vilket ställer krav på insatser bl.a. från skolan. Motionärerna understryker att skolan bör ha skyldighet att tillsammans med de arbetsvårdande myndigheterna underlätta övergången från skola till arbetsliv. Vidare framhålls att alla unga handikappade och nyhandikappade bör ha alternativ försörjning till förtidspension så länge de deltar i rehabilitering. Motionärerna förespråkar härvidlag införandet av en rehabiliteringslön. De efterlyser vidare bättre möjligheter för unga att pröva möjliga arbetsområden. Slutligen berörs frågor om lönebidragen och verksamheten vid Samhall.

Därjämte förordas i kommittémotionen 1988/89:A281 av Börje Hörnlund m.fl. (c) att det görs en samhällsekonomisk studie av effekterna av en arbetsgaranti för handikappade. Motionärerna anger som sin uppfattning att de samhällsekonomiska effekterna i form av minskat behov av pensionering och minskad belastning på sjukförsäkringen genom att alla får arbete är positiva.

De önskemål som framställs i centerns partimotion tar särskilt sikte på unga handikappade. Utskottet vill därför hänvisa till att samarbetet mellan arbetsförmedling och skola ingår i projektet Arbete åt unga handikappade som ett viktigt bidrag för att lösa de av motionärerna påtalade problemen för unga vid övergången från skola till arbetsliv och för att öka möjligheterna för unga förtidspensionerade att få arbete. Frågan om förbättrade rehabiliteringsinsatser och om ersättning till den enskilde vid rehabilitering bör enligt utskottets mening anstå till statsmakternas prövning av hithörande frågor med anledning av rehabiliteringsberedningens förslag. Utskottet är inte berett att på grundval av motionen föreslå riksdagen att göra några uttalanden i dessa frågor. Till frågorna om lönebidragen och verksamheten vid Samhall återkommer utskottet i den följande framställningen.

När det gäller kravet på samhällsekonomiska studier av handikappåtgärder hänvisar utskottet till den samhällsekonomiska utvärdering av effekterna av lönebidragen som har gjorts inom nationalekonomiska institutionen vid universitetet i Lund och som publicerades i december 1988. Huvudresultaten av denna studie sammanfattas i det följande avsnittet om lönebidragen.

Rehabiliteringsberedningen har i sitt betänkande också gjort samhällsekonomiska kalkyler beträffande värdet av rehabiliteringsinsatser i förhållande till förtidspension. Med hänsyn till det material som redan föreligger och vars resultat kan behöva närmare övervägas är det inte påkallat att föranstalta om nya studier av likartad karaktär.

Med hänsyn till det ovan anförda anser utskottet att inte heller de båda centerpartimotionerna bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

I tre motioner begärs *en skärpt tillämpning av främjandelagen*, dvs. lagen (1974:13) om vissa anställningsfrämjande åtgärder. De motioner det gäller är partimotionen 1988/89:A254 (vpk) samt motionerna 1988/89:A207 av Margareta Persson m.fl. (s) och 1988/89:A272 av Barbro Sandberg och Kenth Skårvik (båda fp).

I vpk-motionen sägs att det finns en allmän uppfattning om att brister i lagens tillämpningsföreskrifter gör den ohanterlig. De socialdemokratiska motionärerna menar att lagen måste användas mer, annars blir det nödvändigt att tillgripa kvotlagstiftning. De båda folkpartimotionärerna anser att arbetsförmedlingens verksamhetsplaner också bör innefatta en redovisning av hur främjandelagen skall användas.

Utskottet gav i förra årets arbetsmarknadsbetänkande (AU 1987/88:11 s. 63–64) en utförlig behandling av frågan om främjandelagens tillämpning med anledning av då föreliggande motioner i ämnet. Utskottet hänvisar till den framställningen och noterar samtidigt att arbetsmarknadsministern i årets budgetproposition (s. 32) understryker att det nuvarande arbetsmarknadsläget bör innebära goda möjligheter att få till stånd en aktiv tillämpning av främjandelagen i syfte att placera handikappade i fasta anställningar på den öppna arbetsmarknaden. Detta är ett uttalande som utskottet biträder. Utskottet utgår från att signaler av detta slag från statsmakternas sida också leder till faktiska resultat i arbetsförmedlingarnas verksamhet. Det rent praktiska tillvägagångssättet i de enskilda fallen måste dock vara arbetsmarknadsverkets sak att fastställa inom de ramar som ges av främjandelagen själv men också av den allmänna skyldighet att ägna särskild uppmärksamhet åt åtgärder för att främja anställning åt äldre och åt handikappade arbetstagare som ålagts verket i regeringens förordning om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Därav följer att utskottet inte anser det behövligt att föreslå någon åtgärd med anledning av de nu behandlade motionerna.

Yrkesinriktad rehabilitering

1987/88	Utgift	557 066 000	Reservation	41 022 000
1988/89	Anslag	607 083 000		
1989/90	Förslag	646 324 000		

Anslaget finansierar verksamheten vid arbetsmarknadsinstitutet (Ami) samt metodutveckling, forskning och personalutbildning inom den yrkesinriktade rehabiliteringen.

Av anslaget för innevarande budgetår har 4,2 milj. kr. inte ställts till AMS disposition till följd av tillämpningen av en utgiftsram.

I propositionen lämnar arbetsmarknadsministern en utförlig redovisning

för den konsultverksamhet på anpassnings- och rehabiliteringsområdet som AMS bedrivit på försök sedan budgetåret 1986/87. Försöksverksamheten föreslås fortsätta nästa budgetår för att bl.a. möjliggöra ytterligare utvärdering av den ekonomiska redovisningen och effekterna på den reguljära Ami-verksamheten.

I det anslag som föreslås av regeringen för nästa budgetår ingår ett belopp om 10,6 milj. kr. för att fortsätta projektet Arbete åt unga handikappade.

Vänsterpartiet kommunisterna begär i partimotionen 1988/89:A254 en anslagsuppräknings med 10 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag. Beloppet avses för anskaffning av mikrodatorutrustning och för personalutbildning om mikrodatorer i enlighet med vad AMS har föreslagit i sin anslagsframställning.

Nästa års anslag innefattar enligt regeringens förslag en uppräknings med 39,2 milj. kr. Utskottet godtar den utgiftsprioritering som innefattas i denna uppräknings. Med avstyrkande av motionen föreslår utskottet följaktligen att anslaget förs upp med det belopp som regeringen har begärt.

Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning

1987/88	Utgift	3 543 463 000
1988/89	Anslag	3 623 748 000
1989/90	Förslag	3 826 282 000

Anslaget bekostar arbetshjälpmiddel åt handikappade, näringshjälp och lönebidrag.

	1988/89	Beräknad ändring 1989/90
		Föredraganden
Arbets-hjälpmiddel åt handikappade och Näringshjälp Anställning med lönebidrag	157 494 000	+ 20 924 000
	3 466 254 000	+ 181 610 000
	3 623 748 000	+ 202 534 000

Arbets-hjälpmiddel åt handikappade och näringshjälp

Det s.k. TUFFA-projektet (Teknikupphandling för funktionshindrade inom arbetslivet) syftar till att ta fram datorbaserade hjälpmiddel och arbetsplatsutrustningar för handikappade. Innevarande budgetår disponerar AMS 20 milj. kr. för avancerade datorbaserade hjälpmiddel. AMS har till regeringen anmält att styrelsen har tecknat avtal om leverans under en fyraårsperiod av 2 000 arbetsplatsutrustningar. För nästa budgetår har styrelsen begärt en medelsuppräknings med 41 milj. kr. Regeringen föreslår för sin del en ytterligare anvisning av 12,5 milj. kr. Som redovisas i det följande är det avsett att detta belopp skall avräknas mot medlen för lönebidrag.

Moderata samlingspartiet yrkar i partimotionen 1988/89:A216 att riksdagen skall göra tillkännagivanden till regeringen om dels datorhjälpmedlens betydelse för handikappade, dels nödvändigheten av att döva och hörselska-

dade har tillgång till texttelefon på arbetsplatserna. Motionärerna tillägger att hjälpmedelsutredningen inom kort väntas redovisa sina överväganden om den framtida hjälpmedelsförsörjningen för handikappade varför de avvaktar med vidare ställningstaganden på detta område.

I budgetpropositionen uttalar arbetsmarknadsministern att det är ytterst angeläget att ta till vara de möjligheter som datatekniken ger, inte minst med tanke på de möjligheter avancerade hjälpmedel och utrustningar ger att bereda arbete åt de ungdomar som omfattas av den uppsökande verksamheten bland unga förtidspensionerade. Med hänsyn till dessa uttalanden från arbetsmarknadsministerns sida kan det inte anses behövt för riksdagen att fästa regeringens uppmärksamhet på datorhjälpmedlens betydelse för handikappade. Vad sedan gäller texttelefoner möter inget hinder att bevilja bidrag för sådana hjälpmedel om den handikappade behöver dem för att kunna utföra sitt arbete. Utskottet anser på grund av det anförda att motionen A216 i förevarande delar inte påkallar någon riksdagens åtgärd.

Folkpartiet i partimotionen 1988/89:A246 och vänsterpartiet kommunisterna i partimotionen 1988/89:A254 yrkar i medelsfrågan att anslag skall beviljas i den omfattning AMS har begärt, dvs. att medlen för anskaffning av datorutrustning skall räknas upp med 28,5 milj. kr. i förhållande till vad regeringen har föreslagit. I vpk-motionen förordas dessutom att riksdagen skall uttala att det fyraårsprogram AMS föreslagit för upphandling skall fullföljas.

Även på denna punkt kan utskottet ansluta sig till regeringens avvägning av reformkostnaderna. Det belopp regeringen har föreslagit för anskaffning av datorutrustningar för nästa budgetår innebär att det belopp som ställs till förfogande tredubblas jämfört med vad som anvisades för budgetåret 1987/88. Med avstyrkande av folkparti- och vpk-motionerna i de aktuella delarna tillstyrker utskottet regeringens förslag på denna punkt.

Lennart Brunander och Marianne Andersson (båda c) begär i motion 1988/89:A206 ett ökat anslag till *arbetshjälpmedel åt handikappade egenföretagare*. I motionen görs gällande att det budgeterade beloppet för egenföretagare är för lågt i förhållande till behovet.

Bidrag till arbetshjälpmedel kan lämnas även till egenföretagare med vissa begränsningar beträffande hjälpmedlens beskaffenhet och syfte. Tidigare har under anslagsposten funnits en särskild medelsram för denna bidragsgivning, men denna ram slopades fr.o.m. budgetåret 1987/88. De begränsningar som följer av en särskild medelsram är således inte längre för handen. Å andra sidan finns självfallet en ny begränsning däri att hjälpbehoven för handikappade egenföretagare och för handikappade arbetstagare skall tillgodoses inom samma medelsram. Därmed kommer man in på prioriteringsfrågor som dock faller utanför motionsyrkandet. Detta avstyrks med det anförda.

Från anslagsposten arbetshjälpmedel finansieras även bidrag till arbetsbiträde. Syftet med detta bidrag är att den handikappade med hjälp av en annan person skall kunna utföra i stort sett normala arbetsinsatser. För bidragsgivningen gäller begränsningen att en arbetsgivare i princip inte samtidigt kan uppbära bidrag till arbetsbiträde och lönebidrag för samma person. Med tanke på hjälpbehovet åt särskilt gravt handikappade har dock

medgivits att bidragskombinationen får ges inom en begränsad ram, som innevarande budgetår är fastställt till 6,8 milj. kr. Beloppet avser bidragskostnaderna för arbetsbiträde och innefattar alltså inte lönebidragskostnaderna. Dessutom gäller den ytterligare begränsningen att summan av lönebidrag och bidraget för arbetsbiträde i det enskilda fallet inte får överstiga lönekostnaden för den anställde.

Ingvar Björk och Börje Nilsson (båda s) anser i motion 1988/89:A237 att de nämnda begränsningarna i bidragsgivningen bör slopas. De föreslår att detta skall ges regeringen till känna.

Motionsyrkandena överensstämmer med vad AMS har förordat i sin anslagsframställning. Utskottet är inte berett att på grundval av motionen förorda en vidgad bidragsgivning utan ansluter sig sålunda till den avvägning som ligger bakom budgetpropositionens ställningstagande i denna fråga.

Anställning med lönebidrag

Regler och omfattning

Anställning med lönebidrag skall dels göra det lättare för den handikappade att få arbete, dels kompensera arbetsgivaren för de merutgifter som det innebär att ha en anställd med nedsatt arbetsförmåga. Utskottet redovisar inledningsvis i detta avsnitt de regler för anställning med lönebidrag som för närvarande gäller.

Anställning med lönebidrag budgetåret 1988/89

Introduktionsbidrag

Enskilda företag, affärsdrivande verk, kommuner och landsting. Även statliga myndigheter m.fl. kan få introduktionsbidrag om anställning därefter kan beredas utan lönebidrag.	90 % av lönekostnaden i 960 timmar. Ram om högst 2,7 miljoner årsarbets-timmar eller 3 000 platser.
--	--

Lönebidrag

Statliga myndigheter och allmänna försäkringskassor m. fl.	100 % av lönekostnaden, ingen tidsgräns. Ram om högst 5 937 platser varav högst 5 600 hos statliga myndigheter.
Allmännyttiga organisationer	90 % av lönekostnaden, ingen tidsgräns. Ram om högst 15 200 platser.
Andra arbetsgivare	50 % av lönekostnaden i 2 år 25 % i ytterligare 2 år 25 % vid eventuell förlängning Ingen ram fastställd.

90 % av lönekostnaden första året
 50 % under andra, tredje och fjärde året
 25 eller 50 % vid eventuell förlängning
 Ram om 4 200 platser samt
 ytterligare platser i Malmöregionen,
 Bergslagen och Norrbotten.

Innevarande budgetår görs i Kronobergs och Kopparbergs län försök med s.k. flexibla lönebidrag.

Antalet personer sysselsatta med lönebidrag uppgick vid utgången av budgetåret 1987/88 till 39 687. En fördelning av platserna på arbetsgivarkategori och län (dock med utgångspunkt i ett något lägre platsantal) finns i propositionen på s. 137. Därutöver hade vid samma tidpunkt 3 265 personer anställning med särskilt lönebidrag och 1 673 personer med introduktionsbidrag.

Utgifterna för lönebidragen fr.o.m. budgetåret 1984/85 då nuvarande bidragsregler började gälla framgår av följande tabell:

Budgetår	Utgifter
1984/85	2 416 milj. kr.
1985/86	2 709 milj. kr.
1986/87	3 151 milj. kr.
1987/88	3 375 milj. kr.
1988/89 (anslag)	3 466 milj. kr.

Samhällsekonomisk utvärdering av lönebidragen för arbetshandikappade

Inom ramen för EFA:s arbetsmarknadspolitiska forskningsverksamhet har på nationalekonomiska institutionen vid Lunds universitet gjorts en studie av lönebidragen (Vassilios Vlachos: Lönebidrag för arbetshandikappade. En samhällsekonomisk utvärdering, daterad december 1988).

Huvudsyftet med studien är, som framgår av rubriken ovan, att göra *en samhällsekonomisk utvärdering* av lönebidragens effekter. Budgetåret 1986/87 med 47 000 årsanställda handikappade uppgick enligt den ena av studiens två kalkyler den samhällsekonomiska nettointäkten till 3 075 milj. kr. eller 65 400 kr. per individ. I en samtidigt redovisad "minimikalkyl" blir motsvarande tal 2 500 milj. kr. resp. 53 600 kr. I den senare kalkylen har författaren räknat in samhällsekonomiska kostnader i form av undanträngningseffekter genom att lönesubventionerade arbetshandikappade konkurrerar ut annan arbetskraft.

De samhällsekonomiska vinsterna av lönebidragen är således avsevärda vilken av de två nyssnämnda kalkylerna man än väljer. Författaren varnar dock för slutsatsen att varje subventionerad sysselsättning är samhällsekonomiskt lönsam och att sysselsättningsbidragen kan expandera i obegränsad omfattning. Han understryker därvidlag att kalkylerna har som grundförutsättning att enda alternativet till sysselsättning med lönebidrag för de berörda individerna är sjukbidrag eller förtidspension. Det kan inte heller uteslutas, tillägger han, att undanträngningseffekterna kan bli relativt stora och drabba lågproduktiva grupper icke handikappade arbetstagare.

Vidare analyserar författaren *de finansiella effekterna* för den offentliga sektorn (direkta utgifter för lönebidragen kontra inbesparade pensionskostnader, ökade skatteintäkter m.m.). För budgetåret 1986/87 beräknas att sysselsättningen av ovannämnda 47 000 lönebidragsanställda gav ett finansiellt överskott på ca 1 940 milj. kr., varav 1 378 milj. kr. tillfaller staten och 602 milj. kr. kommunerna. Författaren drar slutsatsen att lönebidragen för handikappade troligen är en av de mest kostnadseffektiva arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. För varje insatt krona får den offentliga sektorn en och en halv tillbaka. Åtgärden sägs ha klara inflationsdämpande effekter genom att den offentliga sektorns budgetunderskott minskar samtidigt som sysselsättningen ökar och arbetslösheten minskar.

Lönebidragen som infördes år 1980 ändrades med verkan från den 1 juli 1984. *Effekterna av bidragsändringarna* har också studerats i detta sammanhang. Ändringarna syftade främst till att differentiera bidragen så att högre bidrag kan lämnas för dem som har svårare handikapp. I det syftet infördes bl.a. det särskilda lönebidraget med 90 % bidrag till lönekostnaderna första året. Likaså skulle lönebidragen med 100 % för anställning hos staten och med 90 % för anställning hos allmännyttiga organisationer främst avse personer med svåra handikapp. Intervjuer med arbetsgivare och arbetsvägledare har sammanfattningsvis gett vid handen att det inte finns någon signifikant skillnad i fråga om handikappens svårighetsgrad mellan de personer som placeras hos statliga myndigheter, allmännyttiga organisationer resp. – med lägre bidragsnivå – hos övriga arbetsgivare, dvs. privata och kommunala arbetsgivare samt statliga affärsdrivande verk. Detsamma gäller om personer som placeras hos de övriga arbetsgivarna med allmänt lönebidrag eller det högre särskilda lönebidraget.

Precis som före 1984 års bidragsändringar, fortsätter författaren, är det som bestämmer bidragsnivån inte handikappens svårighetsgrad utan dels hos vilken kategori arbetsgivare anställning sker, dels hur lätt eller svårt det är att placera den sökande i arbete. Syftet med differentieringen av bidragen, att de höga bidragen skall reserveras för sökande med svåra arbetshandikapp, har inte uppfyllts i någon större utsträckning.

År 1984 infördes dessutom ett nytt *introduktionsbidrag* som ger 90 % av lönekostnaderna under högst 960 arbetstimmar. Bidraget är avsett för personer med speciellt behov av ingående arbetsintroduktion eller om särskilda åtgärder behöver vidtas på arbetsplatsen. Bidraget kan men behöver inte följas av lönebidrag. Det primära syftet med bidraget har enligt författaren inte uppfyllts. Introduktionsbidraget används i hög grad enbart för en provanställningsperiod.

Arbetsgivarnas allmänna uppfattning om de *lönebidragsanställdas produktionsförmåga* är i de flesta fall mycket positiv. Dock ansåg de genomgående att det inte är tänkbart att anställa de handikappade utan lönebidrag. Det framkom också att när lönebidragen omprövas sker det på arbetsgivarnas initiativ och avser alltid en begäran om att lönebidragen skall förlängas eller höjas.

Avslutningsvis diskuterar författaren *utformningen av bidragsreglerna*. Bl.a. förespråkar han att samma regler bör gälla för alla arbetsgivarkategorier, att klarare regler ges för bedömning av arbetshandikappets svårighets-

grad och att lönebidragsbesluten omprövas med jämna tidsintervall.

I studien finns på s. 16 en tabell som visar utvecklingen av antalet lönebidragsanställda uppdelade på arbetsgivarkategori under perioden 1984/86–1986/87. Från den tabellen hämtas följande uppgifter som gäller andra halvåret resp. år utom 1987 då siffrorna gäller första halvåret (procentuell andel inom parentes):

Period	Staten/ motsv.	Allmän- nytt. org	Kommuner, landsting	Affärsverk, ensk. företag
1984	6 456 (19,2)	11 411 (33,9)	6 764 (20,1)	8 999 (26,7)
1985	6 848 (17,6)	13 942 (35,9)	7 558 (19,5)	10 455 (26,9)
1986	6 954 (16,8)	16 073 (38,3)	7 808 (18,9)	10 550 (25,4)
1987	6 973 (16,6)	16 404 (39,0)	7 986 (19,0)	10 665 (25,3)

Propositionen

Arbetsmarknadsministern anför bl.a. att det i det rådande arbetsmarknads-läget inte finns skäl att ytterligare öka antalet lönebidragsplatser och hänvisar till att det varje år blir möjligt att göra nya placeringar till följd av de avgångar som sker på grund av pensioneringar, övergång till andra anställningar m. m. Hon anmäler att regeringen har medgivit att ytterligare 300 platser med särskilt lönebidrag får inrättas innevarande budgetår. Å andra sidan skall antalet platser hos statliga myndigheter och allmännyttiga organisationer samtidigt minskas med 145.

Utökningen av antalet platser med särskilt lönebidrag förutsätts kvarstå under nästa budgetår. Därjämte föreslås en fortsatt neddragning av platserna hos de nämnda arbetsgivarkategorierna så att antalet platser hos statliga myndigheter m.fl. minskas med 145 och antalet platser hos allmännyttiga organisationer med 100. Den besparing som uppnås genom denna platsneddragning är avsedd att finansiera – förutom de nytillkomna 300 platserna med särskilt lönebidrag – den tidigare nämnda utökade medelstillelningen för datorhjälpmedel.

Motionerna

Flexibla lönebidrag

Moderata samlingspartiet förordar i partimotionen 1988/89:A216 ett flexibelt lönebidragssystem med individuell anpassning till den handikappades nedsatta arbetsförmåga och utan nuvarande anknytning till arbetsgivaren. Bidragen förutsätts kunna anpassas över tiden och med hänsyn till variationer i den handikappades arbetsförmåga. De skall kunna utgå så länge den handikappade är yrkesverksam. Regeringen bör få i uppdrag att lägga fram förslag till ett bidragssystem av detta slag. I samband härmed bör även utformningen av introduktionsbidraget beaktas. Yrkandet i denna motion biträds av Gullan Lindblad och Göthe Knutson (båda m) i motion 1988/89:A456.

Ett liknande yrkande framställs vidare i motion 1988/89:A270 av Göran Ericsson (m) med önskemål om löpande omprövningar av bidragen och möjlighet att trappa upp dem från en inledande lägre nivå i de fall den handikappades tillstånd försämrats.

Även centerpartiet förordar i kommittémotionen 1988/89:A281 av Börje Hörnlund m.fl. (c) och motion 1988/89:A206 av Lennart Brunander och Marianne Andersson (båda c) en större flexibilitet i bidragssystemet. I kommittémotionen uttalas att bidraget bör beräknas utifrån den handikappades arbetsinsats. Motionärerna hävdar att det är lättare att bereda handikappade arbete i små än större företag. Men när bidraget trappas ned till 25 % har det lilla företaget ofta ringa möjlighet att behålla den handikappade.

Rune Backlund m.fl. (c, m, fp) anser i motion 1988/89:A218 att bidragen till enskilda företag långsiktigt bör likställas med bidragen till statliga institutioner och vara så höga att de utgör ett attraktivt alternativ till placering av handikappade i Samhallgruppens företag.

Önskemål om flexibla lönebidrag framställs slutligen i motion 1988/89:A238 av Jan Andersson och Bengt Silfverstrand (båda s). I denna motion berörs också volymbegränsningen av bidragsgivningen till allmännyttiga organisationer och begränsningen av de löner som lönebidragen högst får beräknas efter. I det sistnämnda hänseendet syftar motionärerna på den bidragsregel som innebär att bidrag beräknas på en månadslön vid heltidsarbete som högst motsvarar 40 % av basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring.

Introduktionsbidraget och det särskilda lönebidraget

Centerpartiet yrkar i kommittémotionen 1988/89:A281 att begränsningen av antalet platser med introduktionsbidrag skall upphöra med hänsyn till svårigheterna att tillgodose behovet av sådana platser. Vänsterpartiet kommunisterna anser i partimotionen 1988/89:A254 att motsvarande begränsning när det gäller det särskilda lönebidraget bör tas bort med hänsyn till den stora arbetslösheten bland funktionshindrade. Av samma mening är Hans Rosengren (s) i motion 1988/89:A273. Motionären menar dessutom att det särskilda lönebidraget i nuvarande utformning inte är tillräckligt konkurrenskraftigt.

Lönebidraget till statliga institutioner och allmännyttiga organisationer

Folkpartiet yrkar i partimotionen 1988/89:A246 att riksdagen skall avvisa regeringens förslag att minska antalet platser för de allmännyttiga organisationerna med 100. Vidare yrkas att de 145 platser hos arbetsgivare med full kostnadstäckning som regeringen redan har beslutat dra in åter skall inrättas. Med erinran om att neddragningarna har motiverats med fler platser med särskilt lönebidrag och ökat anslag för datorbaserade hjälpmedel invänds i motionen att en svag grupp inte bör få betala för förbättringar för en annan svag grupp.

Kjell Welin (fp) yrkar i motion 1988/89:A251 att antalet platser hos de allmännyttiga organisationerna ökar med förslagsvis 15 %. I motion

1988/89:A458 om Skånes arbetsmarknad med samme motionär som första namn hemställs att lönebidragen till ideella organisationer i Skånelänen ökas med 25 % inom ramen för ett oförändrat anslag.

1988/89:AU12

Centerpartiet yrkar i partimotionen 1988/89:A245 att taket för antalet platser hos de ideella organisationerna skall slopas med hänsyn till att alternativet ofta är samhällsekonomiskt mera kostsamt.

Vänsterpartiet kommunisterna anser i partimotionen 1988/89:A254 att antalsbegränsningarna när det gäller lönebidragen till allmännyttiga organisationer och statliga myndigheter skall avlägsnas.

Margareta Persson m. fl. (s) i motion 1988/89:A207 och Nils-Olof Gustafsson och Rune Jonsson (båda s) i motion 1988/89:A236 riktar invändningar mot den omfördelning av lönebidragsplatserna och den finansiering av datorhjälpmedlen som redovisas i propositionen med yrkanden att de i motionerna framförda synpunkterna skall delges regeringen.

Utskottets överväganden

Inledningsvis i detta avsnitt har redovisats att tillströmningen av sökande till arbetsförmedlingarna totalt sett har minskat de två senaste åren. Däremot är antalet handikappade sökande större än tidigare. En del av dessa nya sökande är ungdomar som vänder sig till arbetsförmedlingen som resultat av samhälleliga kampanjer av typen "Arbete åt unga handikappade". Andra grupper nya sökande är människor som kommer ut i samhället och arbetslivet till följd av avvecklingen av institutionerna inom psykiatri och omsorg. Ett tredje skäl är att ökade krav på utbildning och produktivitet inom arbetslivet hotar att slå ut och utestänga allt fler handikappade från arbetsmarknaden. Ett tecken på detta är att antalet förtidspensionärer fortsätter att öka.

Sammanfattningsvis kan man säga att medan sysselsättningen är hög och talen för den öppna arbetslösheten är låga så har situationen för de arbetshandikappade inte förbättrats utan tvärtom relativt sett försämrats.

I detta läge låter regeringen åtgärderna för särskilt anordnad sysselsättning för handikappade stagnera eller rent av minska. Av dessa åtgärder behandlar utskottet i detta sammanhang lönebidragen.

Utskottet anser att den handlingslinje regeringen har valt inte är godtagbar. I det rådande goda sysselsättningsläget måste man ta till vara de möjligheter detta ger för att vända de handikappades försämrade situation till det bättre. När samhällets stödåtgärder i nuvarande form inte har visat sig tillräckliga måste de självfallet förbättras och effektiviseras. Detta är vad de föreliggande motionerna från skilda partier syftar till, och utskottet vill med anledning av dem föreslå följande.

Innevarande budgetår har i två län inletts begränsade försök med flexibla lönebidrag. Det kan vara lämpligt att man, såsom AMS har föreslagit, i hela landet låter försöket omfatta ungdomar i projektet Arbete åt unga handikappade och andra gravt handikappade ungdomar under 25 år.

Avgörande för bidragets storlek skall som hittills självfallet vara handikapets svårighetsgrad. Det blir dock inte fråga om att antalsmässigt begränsa bidragen på denna högsta nivå när det gäller ungdomarna. Därmed

tillgodoses i motsvarande del de motionsönskemål som har framställts om att slopa nuvarande tak för lönebidrag med 90 % till de arbetsgivarkategorier det här gäller.

Utskottet anser att sammantaget skall till lönebidrag avsättas ytterligare 30 milj. kr. utöver vad regeringen har föreslagit. Det ankommer därvid på arbetsmarknadsverket att bedöma på vilket sätt dessa medel skall fördelas så att de kommer handikappade arbetslösa till del på bästa sätt. Utskottet återkommer i ett senare avsnitt till själva anslagsfrågan.

Vad utskottet anfört med anledning de föreliggande motionerna bör delges regeringen.

Medelsanvisning

Innan utskottet redovisar de anslagsmässiga konsekvenserna av regeringens och motionernas förslag beträffande arbetshjälpmedel och lönebidrag tar utskottet upp till behandling yrkandet i motion 1988/89:A241 av Göthe Knutson (m) att 35 milj. kr. av lönebidragsmedel skall överföras till kulturhuvudtiteln för ökade grundbelopp till läns museerna. Motionären hänvisar bl.a. till den höga arbetslösheten bland museimän. De resurser som i dag tillförs museerna som lönebidragsmedel bör i stället överföras direkt till museerna i form av ökade anslag.

Utskottet anser att resursknapphet inom den av motionären angivna samhällssektorn inte bör tas till intäkt för att minska insatserna för arbetshandikappade och avstyrker motionen.

Regeringens beräkning av anslaget innebär att detta för nästa budgetår ökas med sammanlagt 202,5 milj. kr. varav 20,9 milj. kr. för arbetshjälpmedel m.m. och 181,6 milj. kr. för lönebidragen.

I förhållande till regeringens förslag föreslår Sonja Rembo m.fl. (m) i kommittémotionen 1988/89:A285 en ökning med 30 milj. kr. på grund av ökade kostnader för motionärernas förslag om flexibla lönebidrag, folkpartiet i motion 1988/89:A246 en ökning med 59,1 milj. kr., varav 28,5 milj. kr. belöper på anskaffning av datorbaserade hjälpmedel och 30,6 milj. kr. på lönebidragsplatser med full kostnadstäckning. Börje Hörnlund m.fl. (c) i kommittémotionen 1988/89:A281 en ökning med 100 milj. kr. för beräknat 2 000 fler lönebidragsplatser och vänsterpartiet kommunisterna i partimotionen 1988/89:A254 en ökning med 110 milj. kr., varav 28,5 milj. kr. för datorbaserade utrustningar och 82,1 milj. kr. för att finansiera motionärernas förslag att taken för statliga och allmännyttiga lönebidragsplatser skall slopas.

Utskottet föreslår att det anslagsbelopp regeringen har begärt höjs med 30 milj. kr. i enlighet med vad utskottet anfört i det föregående beträffande lönebidragen.

Statsbidrag till skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare

1987/88	Utgift	352 220 000	Reservation	245 971 000
1988/89	Anslag	363 000 000		
1989/90	Förslag	363 000 000		

Regeringen föreslår under punkten C 6 (s. 139) att riksdagen till Statsbidrag för skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare för budgetåret 1989/90 skall anvisa ett reservationsanslag av 363 000 000 kr.

Statsbidraget utgår med högst 75 % av lönekostnaderna för de arbetstagarer som har anvisats denna form av skyddad sysselsättning. Den har ersatt en särskild form av kommunala beredskapsarbeten, s.k. T1-arbeten, som till stor del sysselsatte personer med missbruksproblem.

Sonja Rembo m.fl. (m) föreslår i kommittémotionen 1988/89:A285 att statsbidraget sänks till högst 50 % med åberopande av att ansvaret för social rehabilitering primärt vilar på kommunerna och att dessa bör bära en större del av kostnaderna för verksamheten. Med denna bidragsändring kan anslaget för nästa budgetår sänkas med 121 milj. kr.

Motionsförslaget leder till en kostnadsöverföring från staten till kommunerna som utskottet inte vill medverka till. Med avstyrkande av motionen biträder utskottet regeringens förslag till anslag för nästa budgetår.

Bidrag till Stiftelsen Samhall

1987/88	Utgift	3 275 412 000
1988/89	Anslag	3 433 000 000
1989/90	Förslag	3 604 000 000

Anslaget används dels för att täcka merkostnader i Samhallgruppens företag, dels till bidrag till företagsgruppens fastighetsförvaltning.

	1988/89	Beräknad ändring 1989/90
		Föredraganden
Driftbidrag	3 060 000 000	+ 164 000 000
Bidrag till fastighetsfonden	373 000 000	+ 7 000 000
	3 433 000 000	+ 171 000 000

Regeringen föreslår under punkten C 7 (s. 140–147) att riksdagen skall

1. godta vad som har föreslagits om ändrad sammansättning av styrelsen för Samhall,

2. till driften för Samhallgruppens verksamhet under budgetåret 1989/90 anslå medel motsvarande 110,4 % av lönesumman för arbetstagarna i skyddat arbete (inkl. lönebikostnader) upp till högst 31 450 000 arbetstimmar – inkl. de särskilda uppdragen i Malmfälten m.m.,

3. medge att regeringen får besluta om ökat antal bidragsberättigade arbetstimmar under budgetåret 1989/90 för att möjliggöra överföring av timmar mellan budgetåren,

4. till Bidrag till Stiftelsen Samhall för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 3 604 000 000 kr.

Verksamhetens allmänna inriktning

I kommittémotionen 1988/89:A285 av Sonja Rembo m.fl. (m) anförs beträffande verksamhetens inriktning att placering av handikappade vid

Samhall i första hand måste erbjudas dem som är i störst behov av företagsgruppens särskilda tekniska och personella resurser med tanke på att sådan placering är den dyraste formen av handikappsysselsättning. Utslussningarna till öppna marknaden har varit något mer framgångsrik än tidigare och bör kunna bli än bättre med den modell för lönebidragen som moderata samlingspartiet har föreslagit. För att inte skapa onödiga inlåsningseffekter är det angeläget att lönestrukturen vid verkstäderna överensstämmer med vad som gäller lokalt på resp. ort. Slutligen anförs att gruppen missbrukare ökar i Samhalls verkstäder. Risk finns att för många missbrukare på en och samma arbetsplats leder till missbrukskultur. Verkstäderna har i allmänhet inte tillräckliga möjligheter att ge det omfattande stöd som missbrukare behöver. Kommunernas socialtjänst måste här ta ett övergripande ansvar.

Elver Jonsson m.fl. (fp) föreslår i kommittémotionen 1988/89:A225 åtgärder för att ge *ökad sysselsättning åt gravt handikappade* inom Samhall. Inger Hestvik m.fl. (s) yrkar i motion 1988/89:A271 på en översyn av det enligt motionärerna högt ställda *avkastningskravet* med hänsyn till de sociala målen för verksamheten. Detta krav leder ofta till stress, hög sjukfrånvaro och utslagning av anställda.

Utskottet får med anledning av motionerna anföra följande.

Önskemålet i den moderata kommittémotionen att placering vid Samhall skall förbehållas personer med särskilda behov av företagsgruppens tekniska och personella resurser har utskottet inte anledning att motsäga. Självfallet skall andra placeringsalternativ prövas först, såsom direktplacering på öppna arbetsmarknaden utan särskilda stödåtgärder, utbildning, placering med lönebidrag etc. Liksom motionärerna ser utskottet med tillfredsställelse att utslussningen av Samhallanställda till arbeten på den öppna marknaden har ökat. Det är företagsledningens ambitioner att denna ökning skall fortsätta. Detta tyder inte på att löneläget för anställda i Samhallgruppens företag skulle utgöra något problem såsom motionärerna gör gällande.

Motionärerna varnar för att andelen missbrukare tenderar att öka bland de Samhallanställda. Utskottet vill med anledning härav erinra om att det offentliga skyddade arbetet som behandlats i föregående punkt är en alternativ sysselsättningsform för missbrukare och att moderata samlingspartiet föreslagit en nedskärning av statsbidraget till verksamheten med uppenbara risker för denna handikappgrupps sysselsättningsmöjligheter. Det är dessutom en grupp som erfarenhetsmässigt är särskilt svårplacerad på den öppna marknaden. Med det anförda avstyrker utskottet motion A285 i förevarande del.

I anslutning till folkpartimotionens yrkande om ökad sysselsättning åt gravt handikappade bör nämnas att företagsledningen vid en hearing inför utskottet bl.a. upplyst att det är företagsgruppens målsättning att öka andelen flerhandikappade, psykiskt sjuka och förståndshandikappade från 35 till 50 %. Med erinran härom och om att Samhall endast får anställa handikappade som anvisats av arbetsförmedlingen anser utskottet att riksdagen inte har anledning att göra ett uttalande av det i folkpartimotionen begärda slaget. Motion A225 avstyrks sålunda i föreliggande del.

Merkostnadsbidraget till Samhallgruppen som räknas i procent på lönekostnaderna har successivt kunnat sänkas. Det är i enlighet med statsmakter-

nas intentioner. Som framgår av vad nyss har sagts har denna utveckling inte utgjort hinder för att öka ambitionerna att sysselsätta svårt handikappade. Utskottet anser att det mot denna bakgrund inte är motiverat att föreslå en översyn med den i motion A271 (s) begärda inriktningen, utan motionen avstyrks på denna punkt.

I detta sammanhang tar utskottet upp den på nytt aktualiserade frågan om sysselsättning i *inbyggda verkstäder*. Sysselsättningsformen innebär att anställda inom Samhallgruppen får arbeta i verkstäder i andra företag eller fullgöra entreprenadarbeten som Samhall har åtagit sig gentemot andra företag. Denna verksamhet har ökat i omfattning och en fortsatt utbyggnad planeras.

Elver Jonsson m.fl. (fp) i motion 1988/89:A225 och Barbro Sandberg och Sigge Godin (båda fp) i motion 1988/89:A235 yrkar att Samhall skall ändra nuvarande regel om att anordnandet av inbyggda verkstäder förutsätter att minst fem personer blir sysselsatta på detta sätt. Ändringen motiveras med att man härmed skulle göra det lättare att anordna denna form av sysselsättning även i mindre företag. Göran Ericsson (m) föreslår i motion 1988/89:A270 att försök görs med inbyggda verkstäder i större koncerner, bl.a. för att lättare åstadkomma överföring till ordinarie anställningar i företaget.

Bakgrunden till verksamheten med inbyggda verkstäder och utbyggnadsplanerna redovisades förhållandevis utförligt med anledning av likartade motioner förra året i betänkandet AU 1987/88:11 s. 78. Utskottets slutsats med anledning av motionerna var att det måste ankomma på företagsgruppen själv att besluta i organisatoriska frågor av detta slag med hänsynstagande till de allmänna riktlinjer och ekonomiska ramar som statsmakterna anger. Utskottet vidhåller denna ståndpunkt och avstyrker därför de nu framställda motionsyrkandena.

Verksamhetens omfattning budgetåret 1989/90

För innevarande budgetår har verksamhetsvolymen angivits till totalt 31 450 000 arbetstimmar. Företagsgruppen har för nästa budgetår föreslagit en utökning med 1 150 000 arbetstimmar till totalt 32,6 miljoner timmar motsvarande en sysselsättningsökning med ca 1 000 anställda. Arbetsmarknadsministern anser att sysselsättningsvolymen bör vara oförändrad med möjlighet för regeringen att medge att timantalet över- eller underskrids med högst 1,5 %.

Elver Jonsson m.fl. (fp) föreslår i kommittémotionen 1988/89:A225 att ytterligare 1 000 platser tillkommer med hänsyn till den enligt motionärerna oproportionerligt höga arbetslösheten bland handikappade. Samma yrkande framställs av Kenth Skårvik (fp) i motion 1988/89:A208. Kjell-Arne Welin m.fl. (fp) föreslår i motion 1988/89:A458 ett tillskott av 300 platser vid Samhallgruppens företag i Skåne.

Börje Hörnlund m.fl. (c) yrkar i kommittémotionen 1988/89:A281 att antalet arbetstimmar utökas till 32,6 miljoner vilket enligt motionen motsvarar en utökning av antalet arbetstillfällen med 800.

Johnny Ahlqvist m.fl. (s) hemställer i motion 1988/89:A256 om en översyn

av möjligheterna att ge arbete åt funktionshindrade. Av motiveringen för yrkandet framgår att vad motionärerna särskilt avser är en utbyggd verksamhet vid Samhallgruppens företag.

I propositionen anförs att det rådande läget på arbetsmarknaden med stor efterfrågan på arbetskraft innebär att arbetsförmedlingarna bör kunna placera fler arbetshandikappade på den reguljära arbetsmarknaden. Utskottet anser att detta är ett godtagbart skäl för att inte nästa budgetår öka den särskilt anordnade sysselsättningen inom Samhall. Möjlighet till viss ökning föreligger vid bifall till regeringens begäran om fullmakt att öka timantalet. Dessutom finns alltid möjligheten att vid en oförutsedd utveckling genom medelstillskott på tilläggsbudget vidga sysselsättningsramen därutöver. Med tillstyrkan av regeringens förslag om den volym arbetstimmar som skall gälla nästa budgetår och beträffande möjligheten för regeringen att öka antalet arbetstimmar avstyrker utskottet de yrkanden om fler arbetstimmar som innefattas i kommittémotionerna A225 (fp) och A281 (c) samt motionerna A208 (fp) och A458 (fp) i förevarande del liksom det översynsyrkande som framställs i motion A256 (s).

Driftbidraget för budgetåret 1989/90

Regeringen har i denna del föreslagit att driftbidraget nästa budgetår skall motsvara 110,4 % av lönesumman för arbetstagarna i skyddat arbete (inkl. lönebikostnader).

Sonja Rembo (m) yrkar i kommittémotionen 1988/89:A285 att procentsatsen fastställs till 109,4 %. Börje Hörnlund m.fl. (c) yrkar i kommittémotionen 1988/89:A281 att procenttalet skall utgöra 109,9.

Det procenttal regeringen förordar överensstämmer med det som har angivits av Samhallgruppen vid den oförändrade verksamhetsvolym som utskottet nyss har tillstyrkt. Motionernas lägre procenttal utgår från andra förutsättningar. Utskottet tillstyrker därmed regeringens förslag och avstyrker de båda nämnda motionerna i motsvarande delar.

Medelsanvisning

Vid ett oförändrat antal bidragsberättigade timmar (31 450 000) och ett driftbidrag om 110,4 % av lönesumman uppgår behovet av driftbidrag enligt propositionen till 3 224 milj. kr. Härtill kommer bidrag till fastighetsfonden som i propositionen anges till 380 milj. kr. Det sammanlagda medelsbehovet enligt regeringens beräkningar uppgår alltså till 3 604 milj. kr.

Sonja Rembo m.fl. (m) beräknar i kommittémotionen 1988/89:A285 ett med 30 milj. kr. minskat anslagsbelopp med utgångspunkt i det något lägre driftbidrag som moderaterna förordar. Elver Jonsson m.fl. (fp) i kommittémotion 1988/89:A225 och Börje Hörnlund m.fl. (c) i kommittémotion 1988/89:A281 yrkar med hänvisning till den i motionerna begärda sysselsättningsökningen vid Samhall att anslaget skall höjas i förhållande till regeringens förslag med 84 resp. 68 milj. kr.

Utskottet har i den föregående framställningen ställt sig bakom regeringens förslag beträffande sysselsättningsvolym och bidragsnivå. Med hänvisning härtill tillstyrker utskottet den medelsanvisning som regeringen har

gjort framställning om och avstyrker de aktuella motionerna i hithörande delar.

1988/89:AU12

Samhallsstyrelse

Sammansättningen av styrelsen för den centrala stiftelsen Samhall fastställdes i slutet av 1970-talet (prop. 1977/78:30, AU 16). Antalet ledamöter bestämdes då till elva, varav fem skulle vara riksdagsledamöter, en representant för AMS, två representanter för Landstingsförbundet, två representanter för de anställdas organisationer och en representant för näringslivet. Senare har tillkommit en tolfte ledamot som företräder regeringskansliet.

Regeringen anser att sammansättningen bör ändras så att näringslivets representation förstärks med ytterligare en ledamot och handikapprörelsen blir företrädd i styrelsen. I förslaget ingår vidare att det i fortsättningen skall finnas en ordförande som inte representerar någon myndighet, organisation etc. För att den ändrade sammansättningen inte skall medföra en utökning av ledamotsantalet föreslår regeringen samtidigt att antalet riksdagsledamöter reduceras till tre och att Landstingsförbundet får endast en plats i styrelsen. Regeringen begär att riksdagen skall godkänna förslaget till ändrad sammansättning.

Börje Hörnlund m.fl. (c) yrkar i motion 1988/89:A267 att regeringens förslag skall avslås och att riksdagen skall begära ett nytt förslag som innebär att Samhalls verksamhet förankras i alla riksdagspartier. Inger Hestvik m.fl. (s) begär i motion 1988/89:A271 ett tillkännagivande till regeringen om betydelsen av en stark landstingsrepresentation i Samhalls centrala och regionala styrelser. Karin Söder m.fl. (c) yrkar i motion 1988/89:A275 att regeringen skall få i uppdrag att överväga en ökad näringslivsrepresentation i styrelserna för länsföretagen.

Utskottet anser att regeringens förslag innebär en lämplig förändring av styrelsens sammansättning. Det behöver inte närmare motiveras att handikapprörelsen bör vara företrädd i styrelsen för denna för de arbetshandikappade utomordentligt betydelsefulla verksamhet, inte heller att det är till fördel för verksamheten att den tillförs ytterligare erfarenhet från näringslivet. Att antalet riksdagsledamöter minskar, behöver inte, såsom befaras i motion A267, leda till att den parlamentariska sammansättningen smalnar. Utskottet utgår från att det skall vara möjligt att genomföra minskningen utan att det i fortsättningen blir färre partier representerade i styrelsen.

Med det anförda biträder utskottet regeringsförslaget till ändrad sammansättning av Samhalls styrelse. De i sammanhanget redovisade motionsyrkandena avstyrks.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

Arbetsmiljö

1. beträffande *arbetsmiljökommissionens uppdrag* att riksdagen avslår motionerna 1988/89:A204 yrkande 6 och 1988/89:A242 yrkandena 1 och 4,
2. beträffande *åtgärder mot ökande sjukdoms- och skadefrekvens* att riksdagen avslår motion 1988/89:A228,

3. beträffande *arbetsmiljöproblem för kvinnor*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:A223, 1988/89:A804 yrkande 8 och 1988/89:A809 yrkande 5.

4. beträffande *arbetsmiljön inom lantbruket*
att riksdagen avslår motion 1988/89:A250.

5. beträffande *yrkesinspektionens roll m.m.*
att riksdagen avslår motion 1988/89:A248 yrkandena 1 och 2.

6. beträffande *säkerhetsdagar i skogsbruket*
att riksdagen avslår motion 1988/89:A289 yrkande 1.

7. beträffande *anslag till åtgärder som motverkar kvinnors arbetsmiljöproblem*
att riksdagen avslår motion 1988/89:A809 yrkande 10 i motsvarande del.

8. beträffande *bidragsgivning till facklig bevakning av EG:s integrationsarbete*
att riksdagen avslår motion 1988/89:A280.

9. beträffande *Blekinge län som eget yrkesinspektionsdistrikt*
att riksdagen avslår motion 1988/89:A252.

10. beträffande *medelsöverföring*
att riksdagen godkänner i propositionen under punkt C 1 föreslagen överföring från fonden för arbetsmiljöförbättringar till statsbudgetens inkomsttitel Lagstadgade socialavgifter: Inkomster av arbetsgivaravgifter till arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet.

11. beträffande *medelsanvisning till Arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen*
att riksdagen med bifall till propositionen i motsvarande del samt med avslag på motion 1988/89:A809 yrkande 10 i motsvarande del till Arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 296 022 000 kr..

12. beträffande *anslag till delegationen för hybrid-DNA-frågor*
att riksdagen avslår motion 1988/89:So481 i motsvarande del.

13. beträffande *medelsöverföring*
att riksdagen godkänner i propositionen under punkt C 2 föreslagen överföring av medel från fonden för arbetsmiljöförbättringar till statsbudgetens inkomsttitel Lagstadgade socialavgifter: Inkomster av arbetsgivaravgifter till arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet.

14. beträffande *medelsanvisning till Arbetsmiljöinstitutet*
att riksdagen med bifall till propositionen i motsvarande del samt med avslag på motion 1988/89:So481 i motsvarande del till Arbetsmiljöinstitutet för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 78 036 000 kr..

15. beträffande *medelsöverföring*
att riksdagen med bifall till propositionen i motsvarande del godkänner ytterligare överföringar av medel från fonden för arbetsmiljöförbättringar.

16. beträffande *medelsanvisning till Arbetsmiljöinstitutet: Anskaffning av vetenskaplig apparatur*

att riksdagen med bifall till propositionen i motsvarande del till Arbetsmiljöinstitutet: Anskaffning av vetenskaplig apparatur för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag på 3 628 000 kr..

1988/89:AU12

Arbetshandikappade

17. beträffande *åtgärder för ökad sysselsättning åt handikappade* att riksdagen avslår motionerna 1988/89:A204 yrkande 1, 1988/89:A225 yrkande 6 och 1988/89:A246 yrkande 4,

18. beträffande *handikappades tillgång till arbetsmarknaden* att riksdagen avslår motionerna 1988/89:A245 yrkande 1 och 1988/89:A281 yrkande 1,

19. beträffande *tillämpning av främjandelagen* att riksdagen avslår motionerna 1988/89:A207 yrkande 1, 1988/89:A254 yrkande 5 och 1988/89:A272,

20. beträffande *medelsanvisning till Yrkesinriktad rehabilitering* att riksdagen med bifall till propositionen i motsvarande del samt med avslag på motion 1988/89:A254 yrkande 1 till Yrkesinriktad rehabilitering för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag på 646 324 000 kr..

Arbetshjälpmedel och lönebidrag

21. beträffande *datorhjälpmedlens betydelse för handikappade* att riksdagen avslår motion 1988/89:A216 yrkandena 2 och 3,

22. beträffande *anskaffning av datorutrustning budgetåret 1989/90* att riksdagen med avslag på motionerna 1988/89:A246 yrkande 3 i motsvarande del och 1988/89:A254 yrkande 3 bifaller propositionen i motsvarande del.

23. beträffande *arbetshjälpmedel för handikappade egenföretagare* att riksdagen avslår motion 1988/89:A206 yrkande 2,

24. beträffande *bidrag till arbetsbiträde och lönebidrag* att riksdagen avslår motion 1988/89:A237,

25. beträffande *lönebidragen* att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:A206 yrkande 1, 1988/89:A207 yrkande 2, 1988/89:A216 yrkande 1, 1988/89:A218, 1988/89:A236, 1988/89:A238, 1988/89:A245 yrkande 2, 1988/89:A246 yrkandena 1 och 2, 1988/89:A251, 1988/89:A254 yrkande 2 i motsvarande del, 1988/89:A270 yrkande 1, 1988/89:A273, 1988/89:A281 yrkandena 3 och 4, 1988/89:A456 yrkande 2 och 1988/89:A458 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

26. beträffande *medelsanvisning till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning* att riksdagen dels med bifall till motion 1988/89:A285 yrkande 23, dels med anledning av propositionen i motsvarande del samt motionerna 1988/89:A246 yrkande 3 i motsvarande del, 1988/89:A254 yrkande 2 i motsvarande del, 1988/89:A281 yrkande 7, dels med avslag på motion 1988/89:A241 till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag av 3 856 282 000 kr..

27. beträffande *medelsanvisning till Statsbidrag till skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare*

att riksdagen med bifall till propositionen i motsvarande del samt med avslag på motion 1988/89:A285 yrkandena 21 och 22 till Statsbidrag till skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag på 363 000 000 kr.,

28. beträffande *inriktningen av verksamheten vid Samhall*

att riksdagen avslår motion 1988/89:A285 yrkande 11,

29. beträffande *anställning av gravt handikappade vid Samhall*

att riksdagen avslår motion 1988/89:A225 yrkande 2.

30. beträffande *avkastningskravet*

att riksdagen avslår motion 1988/89:A271 yrkande 2.

31. beträffande *inbyggda verkstäder*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:A225 yrkande 5, 1988/89:A235 och 1988/89:A270 yrkande 2.

32. beträffande *sysselsättningsvolymen vid Samhall*

att riksdagen med avslag på motionerna 1988/89:A208, 1988/89:A225 yrkande 3, 1988/89:A256, 1988/89:A281 yrkande 2 i motsvarande del samt 1988/89:A458 yrkande 3 bifaller propositionen i motsvarande del.

33. beträffande *driftbidraget till Samhall*

att riksdagen med avslag på motionerna 1988/89:A281 yrkande 2 i motsvarande del och 1988/89:A285 yrkande 24 bifaller propositionen i motsvarande del.

34. att riksdagen medger att regeringen får besluta om *ökat antal bidragsberättigade arbetstimmar* under budgetåret 1989/90 för att möjliggöra överföring av timmar mellan budgetåren.

35. beträffande *medelsanvisning till Bidrag till Stiftelsen Samhall*

att riksdagen med bifall till propositionen i motsvarande del samt med avslag på motionerna 1988/89:A225 yrkande 4, 1988/89:A281 yrkande 2 i motsvarande del och 1988/89:A285 yrkande 25 till Bidrag till Stiftelsen Samhall för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag av 3 604 000 000.,

36. beträffande *Samhalls styrelse*

att riksdagen med avslag på motionerna 1988/89:A267, 1988/89:A271 yrkande 1 och 1988/89:A275 godkänner vad som föreslagits i propositionen om ändrad sammansättning av styrelsen för Samhall.

Stockholm den 9 mars 1989

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Lars Ulander

Närvarande: Lars Ulander (s), Elver Jonsson (fp), Kjell Nilsson (s), Sonja Rembo (m), Lahja Exner (s), Anders G Högmark (m), Gustav Persson (s), Sten Östlund (s), Bo Nilsson (s), Mona Saint Cyr (m), Charlotte Branting (fp), Kersti Johansson (c), Lars-Ove Hagberg (vpk), Anna Horn af Rantzien (mp), Monica Öhman (s), Göran Engström (c) och Bengt-Ola Rytting (s).

1. Arbetsmiljökommissionens uppdrag (mom. 1)

Elver Jonsson och Charlotte Branting (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Utskottet anser" och på s. 10 slutar med "regeringens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet har självfallet ingen invändning mot regeringens beslut att tillsätta en arbetsmiljökommission. Det får dock förutsättas att kommissionen inte endast skall studera de 400 000 farligaste arbetsplatserna. Av ännu större vikt är att man har en bred ansats, där förhållanden och utvecklings-trender inom området som helhet och på längre sikt studeras.

Tillkomsten av arbetsmiljökommissionen får inte medföra att dubbelar-be-te utförs. I sammanhanget kan erinras om att inom bl.a. arbetarskyddsstyrel-sen pågår sedan länge ett omfattande forsknings- och utredningsarbete som en del av den ordinarie verksamheten.

Statistiken över arbetsolycksfall visar att det är inom den offentliga sektorn som olyckorna har ökat medan olycksfallen minskat inom andra sektorer av arbetsmarknaden. Förhållandena inom den offentliga sektorn måste alltså ges stor vikt. En ökad decentralisering kommer att förbättra den psykiska och sociala miljön på den sektorn och underlättar dessutom lokala lösningar av arbetsmiljöproblemen.

Det är positivt att kommissionen skall studera möjligheterna att införa ekonomiska styrmedel, eftersom ett system med avgifter eller annan form av ekonomiska styrmedel kan antas få till effekt en utveckling mot bättre arbetsmiljöer.

Sannolikt angrips arbetsmiljörisker bäst via förebyggande åtgärder. Mot denna bakgrund är det viktigt att den lokala partssamverkan fungerar väl. Minst lika viktigt är att den allmänna utvecklingstakten i näringslivet är hög därför att de avgörande besluten om arbetsmiljön tas i samband med ny- och reinvesteringar. Ett näringsliv i utveckling, goda konkurrensvillkor och en god vinstnivå utgör sålunda viktiga förutsättningar för och är inte hot mot en fortsatt förbättring av arbetsmiljöerna.

Vad utskottet anfört i anslutning till fp-motionerna A204 och A242 i aktuella delar bör delges regeringen.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *arbetsmiljökommissionens uppdrag* att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:A204 yrkande 6 och 1988/89:A242 yrkandena 1 och 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Arbetsmiljökommissionens uppdrag (mom. 1, motiveringen)

Sonja Rembo, Anders G Högmark och Mona Saint Cyr (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Utskottet anser" och på s. 10 slutar med "regeringens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Den nyligen tillsatta arbetsmiljökommissionen har till uppgift att försöka identifiera de 400 000 farligaste jobben i vårt land. Det måste ifrågasättas om detta över huvud taget är möjligt att göra. Av naturliga skäl kommer man inte att kunna jämföra olika sorters risker och olika sorters arbetsuppgifter

Som påpekas i motion A248 (m) är talet om de 400 000 farligaste jobben mer anpassat till behovet av lockande vallöften än till arbetsmiljöfrågornas verklighet.

Stora resurser satsas i det kontinuerliga arbetsmiljöarbetet på att kartlägga skade- och hälsorisker. Här skall särskilt nämnas verksamheten inom arbetarskyddsverket och arbetsmiljöinstitutet och forskning och utbildning genom arbetsmiljöfonden. Därtill kommer det löpande utrednings- och registreringsarbete som sker genom företagshälsovården och försäkringskassor och ute på arbetsplatserna genom skyddskommittéer och anpassningsgrupper. Det är genom arbetet på dessa olika nivåer som de farliga jobben identifieras och rättas till.

Det må vara regeringen obetaget att initiera den utredningsverksamhet den finner för gott. Riksdagen har dock inte anledning att uttala sig om inriktningen av ett utredningsarbete som med hänsyn till det ovan sagda framstår som omotiverat. Därför avstyrker utskottet motionerna A204 och A242 i de aktuella delarna.

3. Arbetsmiljökommissionens uppdrag (mom. 1, motiveringen)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser att den del av utskottets yttrande på s. 9 som börjar med "Utskottet anser" och på s. 10 slutar med "regeringens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Regeringens åtgärd att tillsätta en arbetsmiljökommission är en logisk följd av utvecklingen på arbetsmiljöområdet. Bristerna i arbetsmiljön är inget nytt. De är i dag väl kända och dokumenterade. Det gäller bl.a. belastnings- och förslitningsskadorna. Sådana skador blir vanliga inom allt fler yrkesområden – inte minst i kvinnodominerade yrken.

God livsmiljö förutsätter meningsfulla, intressanta och omväxlande jobb. Det är inte många förunnat i dag. Det krävs nu en förnyelse av arbetslivets villkor. 1970-talets arbetsrättsformer och metoder är i dag både otillräckliga och felaktiga. För att nå dit behövs ett politiskt utformat aktionsprogram mot utslagning och dåliga arbetsmiljöer som innefattar:

1. En kraftig skärpning av arbetsmiljölagstiftningen med bl.a. tvingande gränsvärden mot för högt arbetstempo, begränsning av skiftarbete som inte är samhälls nödvändigt, förbud mot ackord och liknande prestationslöner och normer som driver upp arbetstempot samt förbud mot varannan-helgtjänstgöring t.ex. inom värden.

2. Rätt till arbetsrehabilitering för alla som slagits ut från arbetsmarknaden. En sådan rättighet kräver att program upprättas för att ge lämpliga arbeten för alla som vistas på vårdinstitutioner av alla slag och för dem som nu uppbär förtidspension och vill återgå till arbetsmarknaden.

3. Kraftig utbyggnad av yrkesmedicin och forskning som gäller sambandet mellan missförhållandena på arbetsplatsen och ohälsa.

4. Åtgärder som nedbringar konsumtionen av alkohol, lugnande tabletter och andra droger. Samhället skall ha en restriktiv syn på användandet av droger.

5. En förstärkt ställning för den lokala arbetsmiljökampen och utvidgad rätt för skyddsombud och lokal fackförening att ingripa mot misstänkt hälsofarliga arbetsförhållanden. Skyddsombudens rätt i arbetsmiljölagen att stoppa arbete som innebär omedelbar och allvarlig fara skall omfatta alla arbeten som kan misstänkas ge den arbetande ohälsa. Yrkesinspektionens möjligheter att upphäva skyddsombuds beslut skall starkt begränsas.

6. Gränsvärdesättningen skall ske med klara säkerhetsmarginaler. Gränsvärdena skall enbart sättas utifrån miljöaspekten, inte utifrån ekonomiska faktorer. Likaså måste de kemiska riskerna regleras genom att bristerna i produktkontroll och föreskrifter åtgärdas.

7. Förlitnings- och belastningsskadorna måste snabbt åtgärdas. Ett första mål är att skapa förutsättningar så att skadorna och kostnadernas omfattning halveras. Makt till de arbetande för att framtinga nya arbetsorganisationer är nödvändig.

8. Maktförhållandena i samhället kräver att arbetarskyddsstyrelsen genom sin centrala roll har en kvalificerad majoritet för arbetarparten.

9. Särskild uppmärksamhet måste riktas mot kvinnornas arbetsmiljö då kvinnor drabbas värst av arbetslivets utveckling. Åtgärder som skyddar gravida kvinnor inklusive foster är nödvändiga. Rätten till omplacering i vissa fall måste utvidgas etc.

10. Företagshälsovården bör få en starkare ställning och en kraftigare inriktning mot s.k. psykosociala frågor.

11. Arbetsmiljölagens utformning skall vara demokratisk och därmed stå fri och obunden från påtryckningar från EG.

En åtgärdsinriktning av detta slag saknas i de båda folkpartimotionerna, som avstyrks med det anförda. Till det ovan angivna åtgärdsprogrammet avser utskottet att återkomma i ett senare sammanhang.

4. Arbetsmiljöproblem för kvinnor (mom. 3)

Elver Jonsson (fp), Charlotte Branting (fp), Kersti Johansson (c) och Göran Engström (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Med den" och på s. 11 slutar med "redovisade delarna" bort ha följande lydelse:

Såsom anförs i motionerna A804 (fp) och A809 (c) är det angeläget att arbetsmiljön inom många kvinnodominerade områden förbättras. Diskussionen om arbetsmiljörisker har i stor utsträckning varit inriktad på traditionella arbetsmiljörisker som framför allt förekommer inom manligt dominerade arbetsplatser. Med hänsyn till att det i dag ofta är inom värdeyrkena som de fysiskt tunga jobben finns anser utskottet att detta område särskilt måste uppmärksammas. Det är bl.a. nödvändigt att ta fram tekniska hjälpmedel och ergonomiskt riktiga verktyg för arbetstagare av båda könen.

Utvecklingen innebär att allt fler kvinnor och män kommer att arbeta vid

bildskärmsterminaler. Det är belagt både genom vetenskapliga undersökningar och praktisk erfarenhet att olika typer av besvär kan uppstå vid bildskärmsarbete. Därför är det angeläget att man även i fortsättningen studerar riskerna med detta arbete och vidtar åtgärder mot förekommande problem bl.a. för gravida kvinnor.

En stor del av problemen inom den offentliga sektorn har sannolikt sin grund i psykosociala arbetsmiljöproblem vid sidan av ergonomiska risker. Olika larmrapporter har lagts fram som visar på upplevelser av psykisk press, bristande uppskattning för utfört arbete och känslor av bristande möjligheter att påverka den egna arbetssituationen.

Vad utskottet anfört med tillstyrkan av motionerna A804 och A809 i aktuella delar bör ges regeringen till känna. Vid bifall här till tillgodoses samtidigt syftet med yrkandet i motion A223 (vpk) om tilläggsdirektiv till arbetsmiljökommissionen.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *arbetsmiljöproblem för kvinnor*
att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:A804 yrkande 8 och 1988/89:A809 yrkande 5 samt med anledning av motion 1988/89:A223 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Arbetsmiljöproblem för kvinnor (mom. 3)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Med den" och på s. 11 slutar med "redovisade delar" bort ha följande lydelse:

Varannan anställd är kvinna. Det är kvinnorna som bär upp den gemensamma sektorn – i äldreomsorg, barnomsorg, sjukvård, hemtjänst och lokalvård. Kvinnorna finns också i industrin, framför allt i det som kallas "lättare" industriarbeten, men som i verkligheten innebär mycket svåra påfrestningar för kroppen. Kvinnorna arbetar inom administration och kontor, där bildskärmsarbetet ökar snabbt och i handeln som t.ex. kas-sörskor.

Kvinnor ses som arbetarklass i dag. Deras arbete är ofta lågt värderat lönemässigt och i fråga om status, fastän detta arbete i vårt allmänna medvetande hör till det mest angelägna och uppskattade i samhället. Många gånger är också arbetsmiljö och arbetsförhållanden i övrigt bristfälliga och skadliga. Det är definitivt inte fråga om kvarstående problem från en i stort sett svunnen tid. Skador och sjukdomar orsakade av arbetet ökar i omfattning. Så ökar belastningsskadorna inom industrin på grund av alltför stor andel ensidiga arbeten och inom den gemensamma sektorn till följd av många och tunga lyft i vårdarbetet. Bildskärmsarbetet på kontor medför ensidiga arbetsställningar och upprepade rörelser. Dåliga arbetsmiljöer finns också i andra branscher, exempelvis lokalvård, handel och restaurang.

Arbetsmiljökommissionen har i uppdrag att kartlägga de sämsta jobben. Med traditionella värderingar av tungt och lätt arbete är det stor risk att kvinnornas arbetsmiljöproblematik ställs åt sidan. Med hänsyn här till och till vad ovan anförts anser utskottet att kommissionen bör få tilläggsdirektiv om att särskilt beakta kvinnors arbetsmiljöproblematik.

Motsvarande yrkanden i motionerna A804 (fp) och A809 (c) påkallar inte någon riksdagens åtgärd i den mån de inte blivit besvarade med de nu gjorda uttalandena.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *arbetsmiljöproblem för kvinnor*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A223 samt med avslag på motionerna 1988/89:A804 yrkande 8 och 1988/89:A809 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Arbetsmiljöproblem för kvinnor (mom. 3, motiveringen)

Sonja Rembo, Anders G Högmark och Mona Saint Cyr (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Med den" och på s.11 slutar med "redovisade delarna" bort ha följande lydelse:

Som tidigare sagts anser utskottet att riksdagen inte har anledning att uttala sig om inriktningen av arbetsmiljökommissionens arbete med hänsyn till att uppgifterna fullgörs bättre inom ramen för den ordinarie verksamheten på arbetsmiljöområdet. Vad beträffar den nu aktuella frågan om arbetsmiljöproblem för kvinnor kan dessutom hänvisas till arbetarskyddsstyrelsens omfattande uppdrag att utarbeta handlingsprogram för arbetsmiljön inom vissa kvinnodominerade branscher, ett uppdrag som skall vara slutfört före utgången av år 1989.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet yrkandet i vpk-motionen 223 om tilläggsdirektiv till arbetsmiljökommissionen. Det synes inte heller påkallat för riksdagen att göra de i motionerna A804 (fp) och A809 (c) begärda tillkännagivandena till regeringen om kvinnors arbetsmiljöproblem.

7. Arbetsmiljön inom lantbruket (mom. 4)

Kersti Johansson och Göran Engström (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Direktiven lägger" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Arbetsmiljöproblemen inom lantbruket är större än inom de flesta andra näringar. Svåra olycksfall, arbetsbelastningsskador och exponering av damm och gaser förekommer i alltför stor utsträckning. Detta berör lantbrukarna själva men också avbytare, lantarbetare och djurskötare.

Trots maskinell utrustning är lantbruksarbete tungt. Traktorkörning och mjölkkningsarbete medför ofta belastningsskador. Hälsorisker betingade av exponering för kemiska medel gäller i hög grad också lantbruket. Damm i olika former är vanligt förekommande. Det gäller både oorganiskt och organiskt damm.

Olycksfallsfrekvensen är lika hög inom lantbruket som inom de mest drabbade grenarna av andra delar av näringslivet. Olycksfallen i lantbruket medför betydande konsekvenser för den som drabbas liksom för produktionen.

De psykosociala arbetsmiljöfaktorerna har egentligen uppmärksamrats

först under senare år. Men med strukturförändringar och försämrad lönsamhet har situationen inom lantbruket påtagligt förändrats. Isolering och ensamarbete i förening med ekonomiska bekymmer leder till ökad stress.

Av det nu redovisade framgår att det är angeläget att försöka komma till rätta med arbetsmiljöproblemen inom lantbruket. Mot den bakgrunden är det viktigt att man i det utredningsarbete som nu pågår om de farligaste arbetsmiljöerna inte undervärderar eller glömmer bort hälsoriskerna vid lantbruksarbete. Det kan också finnas anledning för arbetsmiljöfonden att i samarbete med lantbruksforskningen undersöka nya produktionsmetoder och arbetsredskap ur arbetsmiljösynpunkt. Med tillstyrkan av motion A250 föreslås att vad utskottet anfört bringas till regeringens kännedom.

dels att utskottets hemställan under mom. 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *arbetsmiljön inom lantbruket*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A250 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. Yrkesinspektionens roll m.m. (mom. 5)

Sonja Rembo, Anders G Högmark och Mona Saint Cyr (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Vad först" och på s. 13 slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Vad först beträffar yrkesinspektionens roll kan erinras om att inspektionen – efter avskaffandet av den kommunala tillsynen – har tillsyn över mer än 250 000 registrerade arbetsställen. Detta har kommit att förändra och modernisera tillsynsverksamheten. Nya metoder utarbetas i syfte att inrikta tillsynen på arbetsgivarens eget arbetsmiljöarbete. Företagens organisation, planering och rutiner granskas närmare. Såsom sägs i motion A248 (m) måste det göras en gränsdragning mellan myndighets- och egenkontroll. För att den eftersträlvade systemtillsynen skall lyckas, krävs kunskap och utbildning hos inspektörerna. Inom företagen har den utbyggda företagshälsovården banat väg för ökad egenkontroll, eftersom kompetens och möjligheter nu erbjuds genom denna. Det är dock viktigt att skyddsombud och företagens arbetsmiljöansvariga kan utbyta erfarenheter med yrkesinspektionen och tillgodogöra sig även dess kompetens.

Vad sedan gäller statistikproduktionen delar utskottet motionens uppfattning att ISA-systemet är ett trögt och trubbigt instrument på grund av den eftersläpande statistiken. Denna är i dag fem år gammal. ISA-systemet skulle lätt kunna få en bättre aktualitet, om man släpper kravet på samtidig redovisning av antalet arbetstimmar. Kompletterande uppgifter härom borde kunna lämnas senare. Med en sådan åtgärd skulle statistiken kunna ge vägledning för att snabbt analysera och åtgärda arbetslivets risker för ohälsa och olycksfall.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *yrkesinspektionens roll m.m.*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A248 yrkandena 1 och 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. Säkerhetsdagar i skogsbruket (mom. 6)

1988/89:AU12

Kersti Johansson och Göran Engström (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar med "Liknande yrkanden" och slutar med "förevarande del" bort ha följande lydelse:

Det självverksamma skogsbruket är som framgår av motion A289 en hårt olycksfallsdrabbad bransch. Det är därför högst befogat att det sker en fortsatt medelstildelning för anordnande av säkerhetsdagar i skogsbruket såsom föreslås i motionen.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *säkerhetsdagar i skogsbruket*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A289 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

10. Anslag till åtgärder som motverkar kvinnors arbetsmiljöproblem (mom. 7)

Kersti Johansson och Göran Engström (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar med "Utskottet hänvisar" och slutar med "aktuella motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

I det föregående har utskottet pekat på särskilda problemområden när det gäller kvinnors arbetsmiljö och på angelägenheten av att de uppmärksammas. Utskottet delar centerpartiets uppfattning att därutöver bör särskilda medel anvisas för insatser som syftar till att komma till rätta med arbetsmiljöproblem och arbetsskador som främst drabbar kvinnor. Utskottet beräknar liksom motionärerna härför ett belopp om 2 milj. kr. I det följande återkommer utskottet till denna medelsanvisning.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *anslag till åtgärder som motverkar kvinnors arbetsmiljöproblem*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A809 yrkande 10 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

11. Bidragsgivning till facklig bevakning av EG:s integrationsarbete (mom. 8)

Sonja Rembo, Anders G Högmark och Mona Saint Cyr (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 14 som börjar med "Motionens syfte" och slutar med "avstyrker motionen" bort ha följande lydelse:

I budgetpropositionen anmäls att statligt stöd skall lämnas för den fackliga bevakningen av EG:s integrationsarbete och att stödet bortsett från den första utbetalningen skall utgå ur arbetsmiljöfonden. Som anförs i motion A280 (m) avser den fackliga bevakningen hela EG:s inre marknad och sålunda inte främst arbetsmiljöfrågor. Utskottet ifrågasätter därför om en finansiering över arbetsmiljöfonden är den lämpligaste.

Dessutom bör riksdagen ha insyn i bidragsgivningen och möjlighet att följa kostnadsutvecklingen. Om bidragsgivningen skall fortsätta bör regeringen därför i nästa års budgetproposition eller annat lämpligt sammanhang för riksdagen presentera en annan finansieringsform, som tillgodoser vad utskottet nu uttalat.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *bidragsgivning till facklig bevakning av EG:s integrationsarbete*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A280 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

12. Medelsanvisning till Arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen (mom. 11)

Under förutsättning av bifall till reservation 10

Kersti Johansson och Göran Engström (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 14 som börjar med "Regeringens anslagsberäkningar" och slutar med "utan erinran" bort ha följande lydelse:

Med hänvisning till förslaget att 2 milj. kr. skall anvisas till åtgärder för att motverka kvinnors arbetsmiljöproblem föreslår utskottet att det anslag regeringen begärt räknas upp i motsvarande mån.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *medelsanvisning till Arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen*

att riksdagen med anledning av propositionen i motsvarande del och motion 1988/89:A809 yrkande 10 i motsvarande del till Arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag av 298 022 000 kr.,

13. Anslag till delegationen för hybrid-DNA-frågor (mom. 12)

Elver Jonsson och Charlotte Branting anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Även centerpartiet" och slutar med "skull avstyrks" bort ha följande lydelse:

Från folkpartiets liksom andra riksdagspartiers sida har begärts att ett utredningsarbete om biotekniken skall påbörjas. Det är angeläget att utvecklingen på detta område omedelbart börjar följas av ett ansvarigt organ, i avvaktan på riksdagens beslut i frågan och på att det begärda utredningsarbetet kommer i gång och leder till praktiskt resultat. I enlighet med förslaget i folkpartimotionen So481 bör uppdraget att tills vidare sköta bevakningen på bioteknikområdet anförtros delegationen för hybrid-DNA-frågor som på grund härav bör få disponera ytterligare 1 milj. kr.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

1988/89:AU12

12. beträffande *anslag till delegationen för hybrid-DNA-frågor* att riksdagen med bifall till motion 1988/89:So481 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

14. Medelsanvisning till Arbetsmiljöinstitutet (mom. 14)

Underförutsättning av bifall till reservation 13

Elver Jonsson och Charlotte Branting (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Vad regeringen" och slutar med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Med anledning av vad utskottet förordat om utvidgat uppdrag till delegationen för hybrid-DNA-frågor bör det anslag regeringen föreslagit för arbetsmiljöinstitutet höjas med 1 milj. kr.

dels att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *medelsanvisning till Arbetsmiljöinstitutet* att riksdagen med anledning av propositionen i motsvarande del och motion 1988/89:So481 i motsvarande del till *Arbetsmiljöinstitutet* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag av 79 036 000 kr.,

15. Åtgärder för ökad sysselsättning av handikappade (mom. 17)

Elver Jonsson och Charlotte Branting (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Såsom motionärerna" och på s. 18 slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Arbetslösheten bland handikappade är dubbelt så hög som bland befolkningen i övrigt. Både av allmänna skäl och mot bakgrund av arbetskraftsbristen är det viktigt att ansträngningarna intensifieras för att bereda handikappade tillträde till arbetsmarknaden.

Mot denna bakgrund är det ytterst beklagligt att regeringen valt att ge handikapputredningen 0-direktiv. I stället bör ökade resurser tillföras handikappolitiken. Utredningen bör också få direktiv som tillåter förslag som kräver totalt utökade resurser.

Samhall bör tillföras ytterligare platser så att den höga arbetslösheten bland arbetshandikappade minskar. Ytterligare ansträngningar måste också göras för att erbjuda arbete för de personer för vilka förtidspensionering förefaller vara det mest näraliggande alternativet.

Vi har i dag alltför vattentäta skott mellan de resurser som disponeras för förtidspensionering och för arbetsmarknadspolitiska insatser. En omfördelning av resurser från socialförsäkringssektorn till arbetsmarknadsåtgärder i kombination med en ökad flexibilitet inom lönebidragssystemet gör att resurserna för lönebidragsplatser hos allmännyttiga organisationer bör kunna öka. Det är ställt utom allt tvivel att många handikappade genom åren erhållit meningsfulla platser inom sådana organisationer.

För att de handikappade skall kunna beredas arbete i ökad utsträckning

behöver rehabiliteringen bli mer effektiv genom bättre samordning.

De som arbetar på dagcenter och andra arbetsplatser har önskemål om att få lön för det arbete de utför i stället för pension. Detta är förstäligt. Lagen om allmän försäkring (AFL) bör ändras så att det blir möjligt att i rehabiliterande syfte koordinera pension och lön. Detta skulle medföra att det blev möjligt för landstingen att använda intäkterna från verksamheten till att betala lön till de utvecklingsstörda.

Med tillstyrkan av folktoparationerna A204, A225 och A246 i de aktuella delarna föreslår utskottet att regeringen underrättas om det ovan anförda.

dels att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *åtgärder för ökad sysselsättning av handikappade* att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:A204 yrkande 1, 1988/89:A225 yrkande 6 och 1988/89:A246 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

16. Handikappades tillgång till arbetsmarknaden (mom. 18)

Kersti Johansson och Göran Engström (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "De önskemål" och på s. 19 slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Liksom centerpartiet i motion A246 anser utskottet att arbetsmarknaden måste bli öppen i ordets egentliga bemärkelse. Det ställer ökade krav på insatser bl.a. från skolans sida. Skolan bör ha skyldighet att tillsammans med de arbetsvårdande myndigheterna underlätta övergången från skola till arbete.

Alla unga handikappade och nyhandikappade skall ha alternativ försörjning till förtidspension så länge de deltar i rehabilitering. Ersättningen måste utformas så att den ekonomiskt inte missgynnar enskilda handikappade i förhållande till dem som har pension. Införande av ett rehabiliteringsstöd som är lägre än förtidspension är en orättvis och otycklig lösning. Dessutom bör ersättningen ha karaktär av lön i stället för stöd. Ersättningen får inte understiga pension och bör benämnas rehabiliteringslön. Regeln bör vara att förtidspension inte får beviljas förrän försök till rehabilitering har genomförts och utvärderats.

Det är inte acceptabelt att som nu varje år 2 000 människor mellan 20 och 30 år förtidspensioneras. Ungdomarna måste få möjligheter att pröva vilka arbetsområden som kan vara möjliga att förena med handikappet. Anpassad utbildning och anpassning av arbetsplatsen är avgörande för möjligheterna till sysselsättning.

Samhällets ekonomiska insatser för arbetshandikappade innevarande budgetår uppgår till minst 15 miljarder kronor i form av pensioner, lönebidrag, utbildning och social verksamhet. Därtill kommer kostnader för statsbidrag till Samhall med drygt 3,4 miljarder kronor.

Om arbetshandikappade inte erhåller arbete kommer stora kostnader på ett flertal olika konton. Det är kostnader som inte analyseras och debatteras och inte heller är utsatta för hårdhänta budgetmanglingar. Som exempel kan hänvisas till att inom sjukförsäkringen är kostnaden nära nog densamma som

lönekostnaden och inom pensionssystemet är den 65 % av lönekostnaden.

Mot denna bakgrund bör riksdagen i enlighet med förslaget i motion A281 (c) hos regeringen hemställa om en studie i syfte att analysera de samhälls-ekonomiska konsekvenserna av om alla arbetshandikappade som vill ha arbete också erhåller arbete på den öppna marknaden eller inom den skyddade sektorn.

Vad utskottet anfört med anledning av de ovan redovisade centerförslagen bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. beträffande *handikappades tillgång till arbetsmarknaden*
att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:A245 yrkande 1 och 1988/89:A281 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

17. Tillämpning av främjandelagen (mom. 19)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 19 som börjar med "Utskottet gav" och slutar med "behandlade motionerna" bort ha följande lydelse:

För att öka de funktionshindrades sysselsättning på öppna arbetsmarknaden förutsätter regeringen att främjandelagen kommer till aktiv användning på ett annat sätt än hittills. Utskottet delar i detta avseende regeringens uppfattning. Främjandelagen har ännu inte kommit till praktisk användning, ett i sig märkligt förhållande mot bakgrund av hur arbetsmarknaden för människor med funktionsnedsättning alltid har sett ut.

Det finns en allmän uppfattning att brister i lagens tillämpningsföreskrifter gör den ohanterlig. Riksdagen bör därför såsom föreslås i motion A254 (vpk) hemställa hos regeringen om en översyn av dessa föreskrifter. I motionerna A207 (s) och A272 (fp) krävs också ett effektivare utnyttjande av främjandelagen med förslag om kvotlagstiftning resp. obligatorisk redovisning av hur lagen använts. Även detta är åtgärder som bör övervägas.

dels att utskottets hemställan under 19 bort ha följande lydelse:

19. beträffande *tillämpning av främjandelagen*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A254 yrkande 5 samt med anledning av motionerna 1988/89:A207 yrkande 1 och 1988/89:A272 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

18. Medelsanvisning till Yrkesinriktad rehabilitering (mom. 20)

Lars-Ove Hagberg anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 20 som börjar med "Nästa års" och slutar med "har begärt" bort ha följande lydelse:

Utskottet biträder förslaget i vpk-motionen A254 och anser således att det föreliggande anslaget bör räknas upp med 10 milj. kr. för anskaffning av mikrodatorutrustning till arbetsmarknadsinstitutet och för personalutbild-

ning beträffande användningen av denna utrustning, allt i enlighet med vad AMS har hemställt om i sin anslagsframställning.

1988/89:AU12

dels att utskottets hemställan under 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *medelsanvisning till Yrkesinriktad rehabilitering* att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A254 yrkande 1 samt med anledning av propositionen i motsvarande del till Yrkesinriktad rehabilitering för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag av 656 324 000 kr..

19. Datorhjälpmedlens betydelse för handikappade (mom. 21)

Sonja Rembo, Anders G Högmark och Mona Saint Cyr (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar med "I budgetpropositionen" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utveckling av tekniska hjälpmedel och arbetsplatsanpassning är angelägna inslag i de insatser som görs för att de arbetshandikappade skall få insteg i arbetslivet. Sedan några år driver AMS ett teknikupphandlingsprojekt, TUFFA. Detta bör inte leda till att individuellt anpassade hjälpmedel utesluts om de ligger utanför upphandlingsavtalet. Låsning till TUFFA:s produkter bör alltså inte ske.

I den moderata partimotionen A216 framhålls att ny teknik inom arbetslivet kommer att underlätta för arbetshandikappade. De datoriserade meddelandesystem som nu finns i många stora företag, högskolor och myndigheter kommer inom några år att öppna helt nya möjligheter för syn- och hörselskadade att kommunicera med personer som varken har speciell handikapputrustning som texttelefoner eller särskilda kunskaper om teckenspråk. För synskadade i arbetslivet bör datorn kunna ges som tekniskt hjälpmedel. Även för hörselskadade och rörelsehindrade har datorhjälpmedel stor betydelse. Samtidigt bör betonas nödvändigheten av att döva och hörselskadade har tillgång till texttelefon på arbetsplatsen.

Många försök med datorhjälpmedel har gjorts i olika sysselsättningsprojekt. Som sägs i den nyssnämnda motionen behövs emellertid en samordning av kunskaperna på detta område.

dels att utskottets hemställan under 21 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *datorhjälpmedlens betydelse för handikappade* att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A216 yrkandena 2 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

20. Anskaffning av datorutrustning budgetåret 1989/90 (mom. 22)

Elver Jonsson och Charlotte Branting (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 21 som börjar med "Även på" och slutar med "denna punkt" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att medel för att anskaffa datorutrustning under nästa

budgetår bör anvisas i den omfattning AMS har begärt, vilket innebär en uppräknning med 28,5 milj. kr. Detta är också i enlighet med yrkandet i folkpartimotionen A246 och tillgodoser samtidigt i det väsentliga ett liknande anslagsyrkande i motion A254 (vpk).

dels att utskottets hemställan under 22 bort ha följande lydelse:

22. beträffande *anskaffning av datorutrustning budgetåret 1989/90* att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A246 yrkande 3 i motsvarande del samt med anledning av dels propositionen i motsvarande del, dels motion 1988/89:A254 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

21. Anskaffning av datorutrustning budgetåret 1989/90 (mom. 22)

Lars-Ove Hagberg anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 21 som börjar med "Även på" och slutar med "denna punkt" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att medel för att anskaffa datorutrustning under nästa budgetår bör anvisas i den omfattning AMS har begärt, vilket innebär en uppräknning med 28,5 milj. kr. Riksdagen bör i detta sammanhang också ge sin anslutning till att AMS fyraårsprogram för anskaffning av datorbaserade arbetsplatsutrustningar skall fullföljas. Vad nu anförs sammanfaller med förslagen i vpk-motionen A254 och tillgodoser samtidigt motsvarande anslagsyrkande i motion A246 (fp).

dels att utskottets hemställan under 22 bort ha följande lydelse:

22. beträffande *anskaffning av datorutrustning budgetåret 1989/90* att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A254 yrkande 3 samt med anledning av dels propositionen i motsvarande del, dels motion 1988/89:A246 yrkande 3 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

22. Lönebidragen (mom. 25)

Lars Ulander, Kjell Nilsson, Lahja Exner, Gustav Persson, Sten Östlund, Bo Nilsson, Monica Öhman och Bengt-Ola Rytter (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 27 börjar med "Inledningsvis i" och på s. 28 slutar med "delges regeringen" bort ha följande lydelse:

I den på nytt aktualiserade frågan om *flexibla lönebidrag* återopas i de ovan refererade motionerna som argument att det är önskvärt att bättre än för närvarande är fallet anpassa bidragsnivån till den handikappades arbetsförmåga. Bidrag bör kunna ges utan tidsbegränsningar och dessutom bidragen kunna höjas i det fall arbetstagarens arbetsförmåga av olika skäl försämras. I något fall argumenteras också för hänsyn till arbetsgivarens betalningsförmåga. En genomgående tanke är att bidragen till privata företag och till kommuner och landsting bör göras mer attraktiva särskilt vid jämförelsen med de bidragsnivåer som gäller för statliga och allmännyttiga arbetsgivare. Det anses också olyckligt att bidragsnivåerna i alltför hög grad

bestäms av bidragsbestämmelsernas uppdelning på olika arbetskategorier i stället för av handikappets svårighetsgrad.

1988/89:AU12

Argumenten för flexibla lönebidrag är väl kända från tidigare års debatter. Även motargumenten har förts fram tidigare. Utskottet har sålunda bl.a. pekat på att en långtgående differentiering av bidragen efter handikappets svårighetsgrad kan medföra risker för meritvärdering av den handikappade. Utskottet har också hänvisat till risker för att det uppstår olyckliga förhandlingssituationer mellan arbetsgivare och arbetsförmedlingen, dvs. att arbetsplaceringarna kommer till sedan arbetsgivare och arbetsförmedling ackorderat om lönebidragets procentsats i de enskilda fallen. Med den argumentering som förs i motionerna förefaller det också sannolikt att flexibla lönebidrag för med sig totalt sett högre bidragsnivåer och förlängda bidragstider med ökade bidragskostnader som följd. Det är också möjligt att med högre bidrag kommer ökade krav att ställas på de medicinska bedömningarna i bidragsärendena.

De bidragsförändringar som gjordes år 1984 syftade till en ökad differentiering av bidragen. Framför allt var tanken att förbättra kompensationsnivån vid anställning av svårt handikappade. Redan denna reform innebar en strävan att göra bidragssystemet mer flexibelt. Ett ytterligare steg i den riktningen har tagits med det försök som innevarande budgetår görs med flexibla lönebidrag i Kronobergs och Kopparbergs län. Utskottet anser liksom arbetsmarknadsministern att man bör avvakta erfarenheterna av detta försök innan man tar ställning till frågan om och i vilka avseenden de nuvarande bidragen bör konstrueras om till ett mer flexibelt system. Härför talar också att man först bör närmare överväga det nya material om lönebidrag som har kommit fram genom den samhällsekonomiska utvärdering och refererats i det föregående samt genom AMS-rapporten Uppföljning av lönebidrag (februari 1989).

Med hänsyn till det anförda anser utskottet att riksdagen bör lämna utan åtgärd de yrkanden om flexibla lönebidrag som har framställts i partimotionen A216 (m) och kommittémotionen A281 (c) samt i motionerna A206 (c), A218 (c, m, fp), A238 (s), A270 (m) och A456 (m).

Lönebidrag som ger höga lönesubventioner såsom introduktionsbidraget och det särskilda lönebidraget är volymmässigt maximerade. Tanken härmed är att ytterligare understryka att dessa bidragsformer skall komma i fråga när arbetstagaren är svårt handikappad eller av andra sådana särskilda skäl. I motion A281 (c) begärs att volymbegränsningen skall slopas beträffande introduktionsbidraget, och i motionerna A254 (vpk) och A273 (s) yrkas detsamma beträffande det särskilda lönebidraget. Effekten av åtgärden kan ifrågasättas med hänsyn till att de uppgifter som har lämnats i det föregående om bidragsgivningens omfattning vid förra budgetårets utgång tyder på att de aktuella bidragen inte utnyttjas fullt ut. Vad särskilt beträffar det särskilda lönebidraget kan erinras om att ca 1 000 (25 %) av platserna var outnyttjade vid den tidpunkten. Även i den nysnämnda samhällsekonomiska utvärderingen av lönebidragen, som studerat perioden 1984/85–1986/87, noteras att det särskilda lönebidraget under den perioden har underutnyttjats i förhållande till budgeterad volym.

Vidare vill utskottet peka på sambandet mellan begränsningsreglerna och frågan om flexibla lönebidrag. Leder det pågående försöket i två län till en permanent ordning med flexibla lönebidrag kommer reglerna om tak för bidragsgivningen i ett nytt läge, och man får då överväga om man längre skall ha kvar uppdelningen på bidrag med olika subventionsnivåer.

Utskottet anser sammanfattningsvis att det inte är lämpligt att i nuvarande läge slopa volymbegränsningarna för introduktionsbidraget och det särskilda lönebidraget och avstyrker därför med det anförda de ovan nämnda motionerna, i förekommande fall i aktuella delar.

Vad slutligen gäller lönebidraget till statliga institutioner och allmännyttiga organisationer får utskottet anföra följande.

Regeringens anslagsberäkningar för nästa budgetår betyder att 145 av 5 900 statliga platser dras in och att de allmännyttiga organisationernas 15 200 platser minskas med 100. I gengäld har innevarande budgetår tillkommit 300 särskilda lönebidragsplatser för privata arbetsgivare, kommuner och landsting. Den totala volymen, ca 25 000 bidragsplatser, med höga lönebidrag kommer således att öka, låt vara med endast några tiotal platser. Inom denna stora volym av högsubventionerade platser sker en viss förskjutning till förmån för de enskilda och kommunala arbetsgivarna. Utskottet uttalade sig förra året för att bidragskonstruktionen borde främja arbetsplaceringar i näringslivet, kommuner och landsting. Som arbetsmarknadsministern anför i årets budgetproposition är det främst inom dessa sektorer som det nu finns ett betydande behov av arbetskraft, varför möjligheterna att placera fler arbetshandikappade hos dessa arbetsgivare bör vara goda. Också andra skäl talar för den av regeringen förordade omfördelningen av lönebidragsplatserna. Utskottet tänker bl.a. på de inläsningseffekter som har kunnat iakttagas särskilt när det gäller de högst subventionerade platserna, dvs. platserna hos staten och de allmännyttiga organisationerna.

Det sagda innebär att utskottet för sin del godtar regeringens åtgärder och förslag beträffande lönebidragsplatserna hos statliga institutioner och allmännyttiga organisationer och att utskottet följaktligen avstyrker de i sammanhanget aktuella yrkandena i partimotionerna A245 (c), A246 (fp) och A254 (vpk) samt i motionerna A207 (s), A236 (s), A251 (fp) och A458 (fp).

dels att utskottets hemställan under 25 bort ha följande lydelse:

25. *beträffande lönebidragen*

att riksdagen med bifall till propositionen i motsvarande del avslår motionerna 1988/89:A206 yrkande 1, 1988/89:A207 yrkande 2, 1988/89:A216 yrkande 1, 1988/89:A218, 1988/89:A236, 1988/89:A238, 1988/89:A245 yrkande 2, 1988/89:A246 yrkandena 1 och 2, 1988/89:A251, 1988/89:A254 yrkande 2 i motsvarande del, 1988/89:A270 yrkande 1, 1988/89:A273, 1988/89:A281 yrkandena 3 och 4, 1988/89:A456 yrkande 2 och 1988/89:A458 yrkande 2,

23. Medelsanvisningen till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning (mom. 26)

1988/89:AU12

Under förutsättning av bifall till reservation 22

Lars Ulander, Kjell Nilsson, Lahja Exner, Gustav Persson, Sten Östlund, Bo Nilsson, Monica Öhman och Bengt-Ola Rytter (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 28 börjar med "Utskottet föreslår" och slutar med "beträffande lönebidragen" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående ställt sig bakom regeringens förslag och anslagsberäkningar och tillstyrker sålunda att anslaget uppförs med det av regeringen begärda beloppet, vilket innebär att de redovisade motionernas förslag i anslagsdelen samtidigt avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 26 bort ha följande lydelse:

26. beträffande medelsanvisning till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning

att riksdagen med bifall till propositionen i motsvarande del samt med avslag på motionerna 1988/89:A241, 1988/89:A246 yrkande 3 i motsvarande del, 1988/89:A254 yrkande 2 i motsvarande del, 1988/89:A281 yrkande 7 och 1988/89:A285 yrkande 23 till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 3 826 282 000 kr.,

24. Medelsanvisning till Statsbidrag till skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare (mom. 27)

Sonja Rembo, Anders G Högmark och Mona Saint Cyr (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 29 som börjar med "Motionsförslaget leder" och slutar med "nästa budgetår" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att ansvaret för social rehabilitering av personer med missbruksproblem primärt måste vara en kommunal uppgift. Det är positivt att kommunerna nu har övertagit det organisatoriska ansvaret för sysselsättning av dessa personer. Enligt utskottets uppfattning bör kommunerna även bära en större andel av kostnaderna för verksamheten med skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare. Statsbidraget bör därför sänkas till maximalt 50 % av lönekostnaderna för dem som anvisats sådant arbete. Därmed bör medel under anslaget kunna anvisas med ett till 242 milj. kr. minskat belopp.

dels att utskottets hemställan under 27 bort ha följande lydelse:

27. beträffande medelsanvisning till Statsbidrag till skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A285 yrkandena 21 och 22 samt med avslag på propositionen i motsvarande del till Statsbidrag till skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag på 242 000 000 kr.,

25. Inriktningen av verksamheten vid Samhall (mom: 28)

1988/89:AU12

Sonja Rembo, Anders G Högmark och Mona Saint Cyr (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 30 som börjar med "Önskemålet i" och slutar med "förevarande del" bort ha följande lydelse:

Såsom anförs i motion A285 (m) kan placering vid Samhall i en del fall vara en bra lösning. Den är dock den dyraste formen av handikappsystelsättning och bör därför i första hand erbjudas dem som har störst behov av Samhalls särskilda tekniska och personella resurser.

Utslussningen av anställda i Samhall till den öppna arbetsmarknaden har varit något mer framgångsrik än tidigare. Det är också positivt att Samhall prövar olika verksamhetsformer och t.ex. ökar antalet inbyggda verkstäder. Detta ger de anställda bättre möjligheter att så småningom finna sig till rätta på den öppna arbetsmarknaden.

För att inte skapa onödiga inläsningseffekter är det angeläget att lönestrukturen vid Samhalls verkstäder överensstämmer med den som gäller på resp. ort, vilket bör beaktas vid kommande avtalsförhandlingar.

Gruppen missbrukare vid Samhalls verkstäder växer. I många fall är dessa arbetsplatser mindre lämpliga för rehabilitering av missbrukare. Inte minst föreligger det risk att många missbrukare på en och samma arbetsplats leder till missbrukskultur. Verkstäderna har i allmänhet inte tillräckliga möjligheter att ge det omfattande stöd som missbrukare behöver och som inte begränsar sig till arbetsplatsen. Kommunernas socialtjänst måste här ha ett övergripande ansvar. Möjligheterna att samarbeta med enskilda, ideella organisationer bör dessutom tas till vara.

Utskottet tillstyrker motionens yrkande att riksdagen som sin mening ger regeringen det anförda till känna.

dels att utskottets hemställan under 28 bort ha följande lydelse:

28. beträffande *inriktningen av verksamheten vid Samhall* att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A285 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

26. Anställning av gravt handikappade vid Samhall (mom. 29)

Under förutsättning av bifall till reservation 15

Elver Jonsson och Charlotte Branting (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 30 börjar med "I anslutning" och slutar med "föreliggande delen" bort ha följande lydelse:

Vid bifall till förslaget i det föregående om överföring av resurser från socialförsäkringssystemet skapas ökat utrymme för arbetsmarknadsåtgärder för de gravt handikappade. Till de åtgärder som då bör övervägas hör placering av fler svårt handikappade på Samhalls företag. Förslag härom bör redovisas för riksdagen av regeringen.

dels att utskottets hemställan under 29 bort ha följande lydelse:

29. beträffande *anställning av gravt handikappade vid Samhall* att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A225 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

27. Avkastningskravet (mom. 30)

1988/89:AU12

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 30 börjar med "Merkostnadsbidraget till" och på s. 31 slutar med "denna punkt" bort ha följande lydelse:

Det ingår i de sociala målen för Samhalls verksamhet att hälften av de anställda skall vara gravt handikappade. Dessa mål är redan i dag svårhanterliga bl.a. på grund av det högt ställda avkastningskravet, som ofta leder till stress, hög sjukfrånvaro och utslagning av anställda. Utskottet delar därför uppfattningen i motion A271 (s) att problematiken kring avkastningskrav och sociala mål bör tas upp till nya överväganden.

dels att utskottets hemställan under 30 bort ha följande lydelse:

30. beträffande *avkastningskravet*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A271 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

28. Inbyggda verkstäder (mom. 31)

Sonja Rembo, Anders G Högmark och Mona Saint Cyr (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 31 börjar med "Bakgrunden till" och slutar med "framställda motionsyrkandena" bort ha följande lydelse:

Som förut sagts är det positivt att Samhalls ledning eftersträvar att öka verksamheten med inbyggda verkstäder. I likhet med vad som förordas i motion A270 anser utskottet att man i fortsättningen bör pröva möjligheterna att i ökad utsträckning förlägga verkstäder till storföretag med de möjligheter detta erbjuder till övergång till reguljära anställningar på samma arbetsplats.

Beträffande yrkandena i motionerna A225 och A235 (fp) om minsta storlek på en inbyggd verkstad vill utskottet understryka vikten av att alla realistiska möjligheter att anordna inbyggd verksamhet i företag bör tas till vara.

dels att utskottets hemställan under 31 bort ha följande lydelse:

31. beträffande *inbyggda verkstäder*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A270 yrkande 2 samt med anledning av motionerna 1988/89:A225 yrkande 5 och 1988/89:A235 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

29. Inbyggda verkstäder (mom. 31)

Elver Jonsson och Charlotte Branting (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 31 börjar med "Bakgrunden till" och slutar med "framställda motionsyrkandena" bort ha följande lydelse:

För att en inbyggd verkstad skall inrättas krävs med nuvarande avtalsregler att minst fem handikappade får sysselsättning där. Som påpekats i motionerna A225 och A235 (fp) skulle ett slopande av denna regel medföra att även

mindre företag kan ta emot arbetshandikappade. De små företagen lämpar sig väl för sådana placeringar med personligt engagemang från både företagsledning och arbetskamrater. Samhall bör kunna komplettera företagens ledning med kurativa insatser så att de sociala målen kan fullföljas även i dessa fall. Utskottet anser sålunda att det bör uppdras åt Samhall att på försök driva inbyggda verkstäder med färre än fem anställda.

Försök med inbyggda verkstäder i större industrikoncerner såsom förordas i motion A270 (m) kan också prövas. Åtgärden bör dock kunna företas av Samhalls ledning utan särskilt initiativ från riksdagens sida.

dels att utskottets hemställan under 31 bort ha följande lydelse:

31. beträffande *inbyggda verkstäder*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:A225 yrkande 5 och 1988/89:A235 samt med avslag på motion 1988/89:A270 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

30. Sysselsättningsvolymen vid Samhall (mom. 32)

Elver Jonsson (fp), Charlotte Branting (fp), Kersti Johansson (c) och Göran Engström (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar med "I propositionen" och slutar med "A256 (s)" bort ha följande lydelse:

Det fortsatt svåra sysselsättningsläget för arbetshandikappade motiverar en fortsatt utbyggnad av verksamheten vid Samhallgruppens företag. Utbyggnaden bör ske med drygt en miljon arbetstimmar till totalt 32,6 miljoner timmar under nästa budgetår i enlighet med vad företagsledningen har förordat i sin anslagsframställning. Detta motsvarar ett tillskott av 800–1 000 arbetstillfällen och utgör en angelägen förstärkning av sysselsättningen för handikappade. Utskottet tillstyrker därmed motionerna A225 (fp) och A281 (c) i de aktuella delarna. Vid bifall härtill tillgodoses samtidigt syftet med yrkandena i övriga föreliggande motioner i vad de avser utökad sysselsättningsvolym vid Samhall.

dels att utskottets hemställan under 32 bort ha följande lydelse:

32. beträffande *sysselsättningsvolymen vid Samhall*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:A225 yrkande 3 och 1988/89:A281 yrkande 2 i motsvarande del, med anledning av motionerna 1988/89:A208, 1988/89:A256 och 1988/89:A458 yrkande 3 samt med avslag på propositionen i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

31. Driftbidraget till Samhall (mom. 33)

Sonja Rembo, Anders G Högmark och Mona Saint Cyr (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar med "Det procenttal" och slutar med "motsvarande delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att driftbidraget i enlighet med förslaget i motion A285 (m) bör sänkas med en procentenhet i förhållande till vad regeringen har förordat. Därmed skapas utrymme för det försök med flexibla lönebidrag för

handikappade ungdomar som utskottet har föreslagit i det föregående. Propositionen och motion A281 (c) avstyrks i motsvarande delar.

1988/89:AU12

dels att utskottets hemställan under 33 bort ha följande lydelse:

33. beträffande *driftbidraget till Samhall*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A285 yrkande 24 samt med avslag på propositionen i motsvarande del och motion 1988/89:A281 yrkande 2 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

32. Driftbidraget till Samhall (mom. 33)

Under förutsättning av bifall till reservation 30

Kersti Johansson och Göran Engström (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar med "Det procenttal" och slutar med "motsvarande delar" bort ha följande lydelse:

Med den utökning av volymen arbetstimmar som utskottet uttalat sig för i det föregående bör det vara möjligt att sänka procenttalet för driftbidraget till 109,9 i enlighet med förslaget härom i motion A281 (c). Propositionen och motion A285 (m) avstyrks i motsvarande delar.

dels att utskottets hemställan under 33 bort ha följande lydelse:

33. beträffande *driftbidraget till Samhall*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A281 yrkande 2 i motsvarande del samt med avslag på propositionen i motsvarande del och motion A285 yrkande 24 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

33. Medelsanvisning till Bidrag till Stiftelsen Samhall (mom. 35)

Under förutsättning av bifall till reservation 31

Sonja Rembo, Anders G Högmark och Mona Saint Cyr (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar med "Utskottet har" och på s. 33 slutar med "hithörande delar" bort ha följande lydelse:

Med den sänkning av procenttalet för driftbidraget som utskottet förordat i det föregående bör det vara möjligt att sänka det anslagsbelopp regeringen har begärt med 30 milj. kr. såsom föreslås i motion A285 (m). Anslagsberäkningarna i propositionen och i de båda andra föreliggande motionerna avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 35 bort ha följande lydelse:

35. beträffande *medelsanvisning till Bidrag till Stiftelsen Samhall*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A285 yrkande 25 samt med avslag på dels propositionen i motsvarande del, dels motionerna 1988/89:A225 yrkande 4 och 1988/89:A281 yrkande 2 i motsvarande del till Bidrag till Stiftelsen Samhall för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag av 3 574 000 000 kr.,

34. Medelsanvisning till Bidrag till Stiftelsen Samhall (mom. 35)

1988/89:AU12

Under förutsättning av bifall till reservation 30

Elver Jonsson och Charlotte Branting (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar med "Utskottet har" och på s. 33 slutar med "hithörande delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående uttalat sig för en volym på verksamheten i Samhallgruppens företag motsvarande 32,6 miljoner arbetstimmar, vilket innebär en utökning med närmare 1 000 årsanställda. Kostnaden för denna utökning beräknas till 84 milj. kr. Anslaget bör räknas upp med motsvarande belopp i förhållande till vad regeringen har begärt. Anslagsberäkningarna i propositionen och de båda andra föreliggande motionerna avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 35 bort ha följande lydelse:

35. beträffande *medelsanvisning till Bidrag till Stiftelsen Samhall* att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A225 yrkande 4 samt med avslag på dels propositionen i motsvarande del, dels motionerna 1988/89:A281 yrkande 2 i motsvarande del och 1988/89:A285 yrkande 25 till Bidrag till Stiftelsen Samhall för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 3 688 000 000 kr.,

35. Medelsanvisning till Bidrag till Stiftelsen Samhall (mom. 35)

Under förutsättning av bifall till reservationerna 30 och 32

Kersti Johansson och Göran Engström (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar med "Utskottet har" och på s. 33 slutar med "hithörande delar" bort ha följande lydelse:

Med den utökning av verksamheten och det driftbidrag som har förordats i det föregående beräknar utskottet ett med 68 milj. kr. förhöjt anslag i förhållande till vad regeringen har begärt. Anslagsberäkningarna i propositionen och de båda andra föreliggande motionerna avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 35 bort ha följande lydelse:

35. beträffande *medelsanvisning till Bidrag till Stiftelsen Samhall* att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A281 yrkande 2 i motsvarande del samt med avslag på dels propositionen i motsvarande del, dels motionerna 1988/89:A225 yrkande 4 och 1988/89:A285 yrkande 25 till Bidrag till Stiftelsen Samhall för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag av 3 672 000 000 kr.,

36. Samhalls styrelse (mom. 36)

Kersti Johansson och Göran Engström (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 33 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "motionsyrkandena avstyrks" bort ha följande lydelse:

Tanken med den nuvarande styrelsesammansättningen är att Samhalls verksamhet bör ha en bred parlamentarisk förankring. Detta har varit av stort värde för verksamheten. I stället för att minska det parlamentariska inflytandet, vilket regeringsförslaget leder till, bör detta inflytande tvärtom breddas så att samtliga riksdagspartier blir företrädna i styrelsen.

Utskottet anser alltså att riksdagen med avvisande av regeringens förslag till ändrad styrelsesammansättning bör uppdra åt regeringen att återkomma till riksdagen med nytt förslag som tar hänsyn till vad nu sagts om det parlamentariska inslaget i styrelsen. Frågan om representationen för landsting och näringsliv i den centrala styrelsen och styrelserna för länsföretagen får prövas på nytt i det sammanhanget. Vad utskottet anfört bör delges regeringen.

dels att utskottets hemställan under 36 bort ha följande lydelse:

36. beträffande *Samhalls styrelse*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A267, med anledning av motionerna 1988/89:A271 yrkande 1 och 1988/89:A275 samt med avslag på propositionen i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilt yttrande

Arbetshjälpmedel för handikappade egenföretagare (mom. 23)

Kersti Johansson och Göran Engström (båda c) anför:

Vi vill understryka att handikappet och därmed förenat hjälpbehov är det som skall vara avgörande för att bevilja ekonomiskt stöd till arbetshjälpmedel. Någon skillnad får alltså inte göras om man är anställd eller egen företagare. Den restriktiva inställning som kan förekomma till egenföretagarnas behov av hjälpmedel kan få till följd att verksamheten måste läggas ned och företagaren blir förtidspensionerad när alternativa försörjningsmöjligheter saknas.

Vid regeringssammanträde den 24 november 1988 anförde chefen för arbetsmarknadsdepartementet, statsrådet Thalén (direktiv 1988:63):

1. Mitt förslag

Jag föreslår att en kommission tillkallas med uppgift att lägga fram förslag till åtgärder för att ändra sådana arbetsförhållanden, som skapar skador och ohälsa.

Som underlag för förslagen skall kommissionen kartlägga förhållanden i arbetsmiljön, som ger upphov till arbetsskador. Kartläggningen bör inriktas på att identifiera de mest utsatta arbetena, men också på sådant, som kan innebära nya hälsorisker i arbetsmiljön.

2. Skadeutveckling oroar

I regeringsförklaringen den 4 oktober 1988 uttalade regeringen sin avsikt att inbjuda organisationerna på arbetsmarknaden och berörda myndigheter att delta i en arbetsmiljökommision med uppgift att göra särskilda insatser för de 400 000 mest utsatta arbetena.

Bakgrunden till regeringens ställningstagande är den oroande utvecklingen när det gäller antalet arbetsskador, långtidssjukskrivningar och förtidspensioneringar.

Bakom denna utveckling döljer sig mänskliga problem och lidanden som i många fall leder till utslagning från arbetsmarknaden. Människor som skadas i arbetet, som går långvarigt sjukskrivna och som tvingas lämna arbetslivet i förtid, känner sig ofta nedvärderade. De förlorar arbetsgemenskapen, isolerar sig och får år av sina liv förstörda.

Antalet anmälningar till arbetsskadestatistiken har ökat från 153 000 år 1980 till 180 000 år 1987. Ökningen gäller främst arbetssjukdomarna, medan ökningen av olycksfallen är mer begränsad. Samtidigt har den andel av de anmälda arbetssjukdomarna, som godkänts som arbetsskador enligt arbetsskadeförsäkringens regler, ökat. Denna gäller främst skador och sjukdomar till följd av olika belastningsfaktorer.

Också förtidspensioner och sjukbidrag ökar. Särskilt markant är utvecklingen av förtidspensioner och sjukbidrag för kvinnor i åldrarna 45–59 år.

De offentliga utgifterna för försäkringsskyddet stiger. År 1987 kostade arbetsskadorna, de långa sjukskrivningarna och förtidspensionerna ca 37 miljarder kronor. För åren 1988 och 1989 väntas utgifterna öka till ca 45 resp. 53 miljarder kronor. Till detta kommer effekterna för stat och kommun av minskade skatteinkomster. För företag och förvaltningar medför sjukfrånvaron kostnader för stillestånd, driftsstörningar, överdimensionering av personalstyrkan, vikarieanskaffning m. m.

Denna utveckling skall inte tas som ett tecken på att arbetsmiljöerna generellt sett skulle ha försämrats. Så har exempelvis antalet svåra skador och olyckor med dödlig utgång minskat betydligt. Också övriga olycksfall har minskat sett i ett längre tidsperspektiv, även om minskningen avstannat under de senaste fem åren.

3. Kraftfulla insatser behövs

Utvecklingen i arbetslivet visar således på allvarliga brister i välfärden. Såväl individuella och sociala som ekonomiska skäl talar därför för att det behövs kraftfulla insatser från många olika håll för att vända denna utveckling och skapa säkrare och tryggare arbetsplatser. Arbetsmiljöarbetet måste inriktas på att hindra att människor drabbas av skador och ohälsa i arbetslivet. Det gäller att ändra på sådana förhållanden i arbetslivet, som orsakar stort mänskligt lidande och försämrad livskvalitet i det vardagliga livet och som i så stor utsträckning också leder till förtidspensioneringar. Det gäller också att öka möjligheterna för de drabbade att komma tillbaka till ett lämpligt arbete.

Den politik som under de senaste åren har drivits på arbetsmarknadsområdet brukar karakteriseras som arbetslinjen. Innebörden är att aktiva åtgärder för att ge arbetslösa arbete, utbildning eller andra förberedande åtgärder, som kan väntas leda till arbete, skall prioriteras framför passiva utbetalningar av kontantstöd. Inte minst genom det ökande antalet arbetsskador är situationen nu sådan, att ersättningar från socialförsäkringarna betalas ut i ökande omfattning. Det finns skäl att tillämpa det synsätt, som arbetslinjen ger uttryck för, också i rehabiliteringsverksamheten, så att aktiva åtgärder vidtas för att återföra människor i arbete snabbare än som nu är fallet.

Behovet av en sådan inriktning understryks av läget och den förväntade utvecklingen på arbetsmarknaden. Svårigheterna att inom olika sektorer fylla behoven av arbetskraft kan komma att bestå under stora delar av 1990-talet. Det kommer att vara av stor betydelse att alla, som kan och vill arbeta, har möjlighet att göra det.

Även arbetsmarknadspolitiska skäl talar således för att insatserna för att förebygga arbetsskador och ohälsa måste ges en större roll.

4. Resurserna i arbetsmiljöarbetet

Ansvar för arbetsmiljön vilar i första hand på den enskilda arbetsgivaren.

Verksamheten på arbetsmiljöområdet präglas vidare av ett omfattande samarbete mellan arbetsmarknadens parter. Därför är det självklart att parterna också i fortsättningen har en central roll i arbetet med att förbättra arbetsmiljön och förändra arbetets organisation och därmed minska riskerna för liv och hälsa i arbetslivet.

Företagshälsovården har stor betydelse i arbetsmiljöarbetet. Mer än 70 % av alla arbetstagare har nu tillgång till företagshälsovård.

Ett antal olika statliga myndigheter och institutioner har, var och en inom sitt område, särskilda uppgifter på arbetsmiljöområdet, exempelvis arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen, arbetsmiljöinstitutet, arbetsmiljöfonden och arbetslivscentrum.

Också arbetsmarknadsmyndigheterna, riksförsäkringsverket, försäkringskassorna, landstingens hälso- och sjukvård och socialtjänsten har viktiga uppgifter när det gäller att minska de negativa följderna av brister i arbetsmiljön.

Det finns sålunda stora resurser och goda förutsättningar att bedriva ett

aktivt, åtgärdsinriktat arbete för en bättre arbetsmiljö. Detta arbete måste fortsätta med stor kraft och effektivitet.

1988/89:AU12
Bilaga

5. Arbetsmiljökommissionens uppgifter

En särskild kommission bör tillsättas för att lägga fram förslag till åtgärder, som ändrar på de arbetsmiljöer som skapar skador och ohälsa. Som underlag för förslagen skall kommissionen kartlägga förhållanden i arbetsmiljön, som ger upphov till arbetsskador. Kartläggningen bör inriktas på att identifiera de mest utsatta arbetena. Kommissionen skall inte bara utgå från sådana faktorer som ger upphov till relativt lätt identifierade skador eller sjukdomar utan även till förhållanden av mer sammansatt natur. Det kan handla om en kombination av fysisk arbetsmiljö, arbetets organisation och psykiskt påfrestande inslag i arbetet eller om otillräckligt inflytande över den egna arbetssituationen.

Målet för kommissionens arbete skall vara att minska den arbetsrelaterade sjukfrånvaron och utslagningen men även att förebygga uppkomsten av nya hälsorisker i arbetsmiljön.

Kommissionen bör överväga om ekonomiska styrmedel gentemot arbetsgivare bör skapas för att åstadkomma arbetsmiljöförbättringar. Den bör också föreslå andra åtgärder, som behövs för att ytterligare markera det ansvar som arbetsgivarna har enligt arbetsmiljölagen.

Kommissionen bör t.ex. se över hur skador och tillbud följs upp på arbetsplatserna och om de leder till att arbetsgivarna vidtar åtgärder för att minska riskerna för nya skador. Kommissionen bör också pröva hur behovet av snabbt tillgänglig och aktuell information om arbetsskadornas utveckling skall kunna tillgodoses.

Kommissionen bör belysa hur det lokala arbetsmiljöarbetet och särskilt arbetstagarinflytandet i arbetsmiljöfrågor fungerar. I detta bör bl.a. ingå att se över det lokala skyddsarbetets ställning och organisation. Exempelvis uppfattas skyddskommittéerna ofta spela en sidoordnad roll i förhållandet till de nya former för arbetstagarinflytande som lagstiftningen om medbestämmande har medfört.

Arbetsmiljörisker skall i första hand mötas med tidiga och förebyggande insatser. Men för dem som ändå drabbas, bör aktiva rehabiliterings- och anpassningsåtgärder vidtas, så att de kan vara kvar i arbetslivet. Det är angeläget att anpassnings- och rehabiliteringsverksamheten på arbetsplatserna utvecklas och att det byggs upp kunskap och kompetens för sådan verksamhet. Kommissionen bör överväga om särskilda åtgärder bör vidtas för att få till stånd en bättre fungerande verksamhet.

Arbetsmiljökommissionen bör överväga effektiviteten i samordningen mellan olika samhällsorgan centralt och regionalt. Mot bakgrund av erfarenheterna från kommissionens kartläggning skall den lämna förslag om inriktning och organisation av arbetsmiljöarbetet och samhällets insatser.

Kommissionen bör överväga, om det finns anledning att göra förändringar eller förtydliganden i arbetsmiljölagen eller annan lagstiftning.

Kommissionen skall också under arbetets gång kunna lämna förslag till regeringen om uppdrag till myndigheter och om sådana särskilda utredningar

som kommissionens arbete kan ge anledning till.

Kommissionen ska slutligen även belysa företagsekonomiska, samhälls-ekonomiska och statsfinansiella kostnader samt intäkter för de åtgärder, som föreslås. Om kommissionen lägger fram kostnadskrävande förslag skall den också ange hur åtgärderna skall finansieras.

6. Samråd m.m.

Kommissionen skall samråda med sådana utredningar och översyner, som berör dess arbete.

I rehabiliteringsberedningens betänkande (SOU 1988:41) Tidig och samordnad rehabilitering – Samverkansmetoder och rehabiliteringsinriktad ersättning – behandlas flera frågor som i hög grad är relevanta för arbetsmiljökommissionen. Detta utredningsarbete blir därmed ett viktigt underlag för kommissionen.

1986 års företagshälsovårdsreform ses över för närvarande. Det gäller främst bidragssystemets utformning, men också lagstiftning, personalutbildning och företagshälsovårdens roll i rehabiliterings- och anpassningsarbete. Kommissionen bör följa översynsarbetet.

Kommissionen skall också följa arbetarskyddsstyrelsens pågående kampanj mot belastningsskador och arbetsmiljöfondens program mot belastningsskador.

7. Arbetsformer m.m.

Kommissionen bör ha en hög handlingsberedskap. Den bör verka för att önskvärda åtgärder blir genomförda med minsta möjliga dröjsmål. Kommissionens förslag skall därför fortlöpande överlämnas till berört departement.

Avsikten är således inte att kommissionen skall lägga fram förslagen samlat vid arbetets slut. I stället skall kommissionen efter avslutat arbete redovisa de åtgärder, som har vidtagits och vad som bör göras därutöver.

Kommissionen får inom givna ramar bestämma om sina arbetsformer, exempelvis om regionala eller andra specialgrupper bör inrättas för särskilda frågor eller uppgifter. Sådana specialgrupper, experter och motsvarande, bör i förekommande fall kunna anlitas för den tid, som uppdraget tar och således inte för hela den tidsperiod som kommissionens arbete pågår.

Kommissionens arbete bör vara slutfört senast den 30 juni 1990.

För kommissionens arbete skall gälla vad regeringen har föreskrivit om beaktande av EG-aspekten (dir. 1988:43), samt direktiven (dir. 1984:5) angående utredningsförslagets inriktning.

Sammanfattning	1
Arbetsmiljö	1
Arbetshandikappade	1
Propositionen	2
Motionerna	3
Utskottet	8
Inledning	8
Arbetsmiljökommissionen	8
Arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen	11
Arbetsmiljöinstitutet	14
Arbetsmiljöinstitutet: Anskaffning av vetenskaplig apparatur	15
Arbetshandikappade	16
Statistiska uppgifter	16
Allmänna frågor	17
Yrkesinriktad rehabilitering	19
Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning	20
Arbetshjälpmedel åt handikappade och näringshjälp	20
Anställning med lönebidrag	22
Medelsanvisning	28
Statsbidrag till skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare	28
Bidrag till Stiftelsen Samhall	29
Verksamhetens allmänna inriktning	29
Verksamhetens omfattning budgetåret 1989/90	31
Driftbidraget för budgetåret 1989/90	32
Medelsanvisning	32
Samhalls styrelse	33
Utskottets hemställan	33
Reservationer	37
Arbetsmiljökommissionen (res. 1–7)	37
Arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen (res. 8–12)	42
Arbetsmiljöinstitutet (res. 13–14)	44
Allmänna frågor om arbetshandikappade (res. 15–17)	45
Yrkesinriktad rehabilitering (res. 18)	47
Arbetshjälpmedel (res. 19–21)	48
Anställning med lönebidrag (res. 22–23)	49
Statsbidrag till skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare (res. 24) ...	52
Samhall (res. 25–36)	53
Särskilt yttrande	58
Bilaga	
Arbetsmiljökommissionens direktiv	59

